

Sø- og Handelsretten

DOM

Afsagt den 31. maj 2017.

N-1-16

1) Forbrugerombudsmanden
2) Forbrugerombudsmanden smf
A
(advokat Jacob Pinborg for begge)
mod
Danica Pension
Livsforsikringsaktieselskab
(advokat Georg Lett)

Sagens baggrund og parternes påstande

Denne sag, der er anlagt af Forbrugerombudsmanden den 30. marts 2016 mod Danica Pension, Livsforsikringsaktieselskab, angår navnlig, om pensionselskabet efter lov om finansiel virksomhed § 43, stk. 1, har handlet i strid mod god skik i forbindelse med indgåelse, regulering og udbetaling af dækning i en forsikring for erhvervsevnetab tegnet af A som led i en firmaordning.

Forbrugerombudsmanden har nedlagt følgende endelige påstande:

- 1) Danica Pension, Livsforsikringsaktieselskab, tilpligtes at anerkende at have handlet i strid med redelig forretningsskik og god praksis, jf. § 43, stk. 1, i lov om finansiel virksomhed, (tidligere markedsføringslovens § 1) ved at have anvendt en grundlagsrente på 2,5 % frem for den af Finanstilsynet fastsatte maksimale

grundlagsrente for livsforsikringer som grundlag for regulering af udbetaling af As kollektive erhvervsevnetabsdækning.

- 2) Danica Pension, Livsforsikringsaktieselskab, tilpligtes at stille A på samme vilkår, som ville have været gældende, såfremt den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer var anvendt som grundlagsrente frem for en grundlagsrente på 2,5 % som grundlag for regulering af udbetaling af As kollektive erhvervsevnetabsdækning. Danica Pension, Livsforsikringsaktieselskab, skal endvidere betale renter efter rentelovens § 5, stk. 1, fra forfaldstidspunktet for de således for lidt udbetalte beløb.

Forbrugerombudsmanden har nedlagt subsidiær påstand om, at Danica Pension, Livsforsikringsaktieselskab, tilpligtes at stille A på samme vilkår, som ville have været gældende, såfremt der var anvendt en grundlagsrente på 1,5 % frem for 2,5 % som grundlag for regulering af udbetaling af As kollektive erhvervsevnetabsdækning. Danica Pension, Livsforsikringsaktieselskab, skal endvidere betale renter efter rentelovens § 5, stk. 1, fra forfaldstidspunktet for de således for lidt udbetalte beløb.

Danica Pension har nedlagt endelig påstand om afvisning, subsidiært påstand om frifindelse, samt en mere subsidiær påstand om at;

- A. Sagsøger A tilpligtes at anerkende, at hendes krav er forældet for så vidt angår evt. krav på yderligere bonus på hendes dækning for tab af erhvervsevne hos sagsøgte for så vidt kravet angår ydelser forfaldet før den 19. juni 2011, subsidiært et andet tidspunkt.
- B. Sagsøger A tilpligtes at anerkende, at hun ikke har krav på nogen supplerende bonus for tiden efter den 19. juni 2011, subsidiært et andet tidspunkt, hvor bonusregulativet må anses for ændret på den måde, at bonus og kontostyrkelse kun tildeles for så vidt angår bonus, der ville være blevet tildelt, hvis policen havde været oprettet på et G82 3%-grundlag.

Heroverfor har Forbrugerombudsmanden som mandatar for A nedlagt påstand om frifindelse.

Oplysningerne i sagen

X A/S og X Danmark, hvor A var medarbejder, sendte, repræsenteret af forsikringsmægleren Mercer, i starten af 2001 deres firmapensionsordning i udbud.

Danica Pension, Livsforsikringsaktieselskab, som er et dansk forsikringselskab med ca. 600.000 kunder med speciale indenfor pensionsordninger, livsforsikringer og sundhedsforsikringer, besvarede den 5. marts 2001 udbuddet med deres "Oplæg til pensionsordning hos X A/S". Oplægget indeholdt bl.a. en oversigt over dækningen ved tab af arbejdsevne samt en beregning af præmien. Det fremgår af oplægget, at præmien udgjorde 0,5807 % af lønnen ved en dækning på 30 %, og at præmien blev beregnet på basis af den naturlige præmie i et G83 3 %-grundlag. Det fremgår endvidere, at den enkelte medarbejder herudover kunne supplere med en individuel dækning etableret på et G82 2 %-grundlag.

På baggrund af oplægget vandt Danica udbuddet og påbegyndte herefter de egentlige forhandlinger med Mercer.

I juli 2001 underskrev X og Danica en overenskomst om firmapension. Overenskomstens vilkår og betingelser var identiske med indholdet i Danicas oplæg, men indeholdt dog ingen oplysninger om firmapensionens tekniske beregningsgrundlag eller om selve præmieberegning og herunder ikke hvilken grundlagsrentesats, der blev lagt til grund for beregningerne af dækning med tab af arbejdsevne.

A var ansat hos X, da overenskomsten med Danica blev indgået. Det var frivilligt for A, om hun ønskede at indgå i firmapensionsordningen. Efter en generel orientering af alle Xs medarbejdere og efter As personlige møde med en repræsentant fra Mercer omkring de

mulige pensionsordninger, valgte A at indtræde i ordningen ved at udfylde en indmeldelsesblanket.

A fik den 9. august 2001 tilsendt Danicas bekræftelse på sin indmeldelse og modtog den 23. august 2001 en dækningsoversigt med ikrafttrædelse den 1. juli 2001. Vedrørende dækning ved tab af arbejdsevne fremgik det bl.a.:

"(...)

Dækningen er led i en gruppeordning. Præmien fastsættes for et år ad gangen på grundlag af gruppens fordeling på alder, køn og beskæftigelse samt den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer.

Som det fremgår af forsikringsbetingelserne, er den præmie, som opkræves, forsikringens tarifpræmie fratrukket bonus..."

A fik samtidig med dækningsoversigten udleveret en kopi af de almindelige forsikringsbetingelser, som gjaldt både livs- og skadesforsikringer. Vedrørende dækning ved tab af arbejdsevne indeholdt forsikringsbetingelserne den samme passage som dækningsoversigten, der trådte i kraft den 1. juli 2001, der henviste til den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer ved præmieberegningen. Forsikringsbetingelserne indeholdt ikke oplysninger om bonusreguleringen for skadesforsikringen.

Der er enighed mellem parterne om, at den udleverede dækningsoversigt trådte i stedet for en police, samt at den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer på det tidspunkt og indtil den 1. januar 2011 udgjorde 1,5 %.

De særlige forsikringsbetingelser, som vedrørte den kollektive skadesforsikring ved tab af arbejdsevne, omtalte ligesom overenskomsten ikke, hvordan grundlagsrenten var fastsat, men i betingelsernes afsnit om Ændring af præmie og forsikringsbetingelser fremgår det dog bl.a. at:

"Den præmie som forsikringstageren betaler for dækningen, er tarifpræmien reduceret med bonus. Ændring i præmien på grund af gruppens sammensætning, dækningens

regulering, eventuel bonus samt ændring af den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer vil ikke blive meddelt.”

Det fremgår endvidere af betingelserne, at ”tarifpræmie” skal forstås som den pris, et forsikringsselskab i henhold til beregningsgrundlaget tager for en forsikring.

A husker ikke, om hun har modtaget kopi af de særlige forsikringsbetingelser.

I sommeren 2002 overgik As skadesforsikring til udbetaling med udløb senest den 1. november 2020.

I december 2002 og den 23. juli 2003 modtog A nye dækningsoversigter, som i afsnittet omkring Dækning ved tab af erhvervsevne fortsat henviste til den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer.

Den 6. september 2005 modtog A et brev fra Danica, som bekræftede, at bidragsatsen var blevet reguleret i henhold til hendes aftale.

I de efterfølgende dækningsoversigter af 10. april 2006 (ikrafttrædelse den 1. juli 2005), af 19. februar 2007 (ikrafttrædelse den 1. juli 2006), af 30. maj 2008 (ikrafttrædelse den 1. juli 2006), af 1. februar 2013 (ikrafttrædelse den 1. april 2012) og af 21. februar 2013 (ikrafttrædelse den 1. februar 2013) blev der ikke længere henvist til den af Finanstilsynets fastsatte grundlagsrente under afsnittet om Dækning ved tab af erhvervsevne, idet ordlyden i alle dækningsoversigterne nu var ændret til (uddrag fra dækningsoversigt af 10. april 2006):

”Under udbetaling

På opgørelsesdatoen den 01.04.2006 udbetaler vi dækning ved tab af erhvervsevne.

Udbetalingens størrelse m.m. står i brevet ”meddelelse om pensionsudbetaling”, som vi sender hvert år.

Udbetalingen sker, så længe forsikrede er berettiget efter forsikringsbetingelserne.”

Den 9. december 2010 sendte A en e-mail til Danica med spørgsmål til sin pensionsordning, herunder med spørgsmål om, hvordan reguleringen af den årlige udbetaling for dækning af tab af erhvervsevne blev beregnet.

Den 3. marts 2011 besvarede Danica hendes spørgsmål og opstillede følgende oversigt over beregningen af hendes ydelse pr. 1. januar 2011, der viste, at Danica havde anvendt en grundlagsrente på 2,5 % ved beregningen af As udbetaling:

Grundlag	Ydelse	Passiv	Saldo	Bonussats	Konto- styrkelse	Admin. gebyr	Til opskriv- ning	Regulering	Ny ydelse
2,5095%	219600	8,345675	1832710	0,002468	4523,13				219600
0%	11655	9,565501	111486	0,027625	3079,80	708,00	6895,09	721	12376
								721	231976

Beregningen blev i brevet beskrevet som følgende:

“Ydelsen på 2,5095 % grundlag: $219.600 \times 8,345675 =$ saldo på 1.832.710.
 $1.832.710 \times 0,002468 = 4.523,13$ i kontostyrkelse

Ydelsen på 0 % grundlag: $11.655 \times 9,565501 =$ saldo på 111.486
 $111.486 \times 0,027625 = 3.079,80$ i kontostyrkelse

Regulering for kontostyrkelse: $4.523,13 + 3.079,80 - 708,00 = 6.895,09$ delt med 9,565501 = 721.

Ny ydelse pr. 1. januar 2011 er $219.600 + 11.655 + 721 = 231.976$.”

A indbragte i 2011 Danica for Ankenævnet for Forsikring. As klage indeholdt flere punkter, herunder en klage over grundlaget for Danicas regulering af løbende udbetalinger for tab af erhvervsevne (anvendelsen af 2,5 % grundlagsrenten).

Den 14. maj 2012 traf Ankenævnet for Forsikring afgørelse i klagesagen, hvori A ikke fik medhold i sine klagepunkter. Nævnet udtalte bl.a.:

“Nævnet har gennemgået sagens akter og finder ikke, at der for nævnet er fremlagt dokumentation for, at Danica Pension har behandlet klagerens forsikring anderledes og ringere, end klageren er blevet lovet i police eller på andet grundlag...”

Finanstilsynet afviste den 1. februar 2013 at behandle As klage og begrundede det med, at idet der var tale om en konkret formueretlig tvist, var det Ankenævnet for Forsikring, der skulle afgøre klagen.

A indbragte den 11. januar 2013 på ny sagen for Ankenævnet for Forsikring, hvori hun bl.a. gentog sin påstand om, at Danica var forpligtet til at anvende en grundlagsrente på 1,5 % i sin beregning af hendes udbetaling. Den 14. august 2013 traf nævnet afgørelse om, at de ikke kunne afgøre sagen og udtalte:

”Selv om nævnet principielt er kompetent til at behandle tvister som de foreliggende, har nævnet hverken erfaring eller ekspertise i at afgøre komplicerede problemstillinger af overvejende beregningsteknisk/forsikringsmatematisk art, og nævnet finder det på denne baggrund rigtigst at afstå at afgøre den indbragte sag, jf. herved i nævnets vedtægter.”

Den 26. marts 2014 klagede A over Danica til Forbrugerombudsmanden, hvori hun bl.a. gjorde gældende, at Danica, i strid med Finanstilsynets grundlagsrente på 1,5 % ved pensionens indgåelse, nu anvendte en grundlagsrente på 2,5 % ved beregningen af den løbende regulering af hendes udbetalinger.

Efter opfordring fra Danica blev der afholdt et møde hos Forbrugerombudsmanden den 23. april 2015. Fra Danica Pension deltog bl.a. vicedirektør, advokat Ole Krogh Petersen, ansvarshavende aktuar Bo Søndergaard og advokat Georg Lett. Ud over Forbrugerombudsmand Christina Toftegaard Nielsen deltog en chefkonsulent samt en specialkonsulent hos Forbrugerombudsmanden samt to advokater fra Kammeradvokaten. Det fremgår af mødereferatet bl.a., at:

”Grundlagsrenten på 2,5 % vedrørende skadesforsikringsdelen fremgik kun af oplægget (=tilbuddet), som blev sendt til mægleren. Oplægget er ifølge Danica en del af overenskomsten med X A/S. Af oplægget fremgik, at præmien blev beregnet i et G82-3 %-grundlag, hvilket svarede til en grundlagsrente på 2,5 %.

Danica erkendte derfor, at det er en fejl, at der på side 2 i klagerens dækningsoversigt fra sommeren 2001 står, at præmien på skadesforsikringsdelen fastsættes bl.a. på baggrund af den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer. Danica oplyste, at der er tale om en generel fejl i alle dækningsoversigter udsendt i perioden fra 2000-2003, idet den maksimale grundlagsrente for livsforsikring i 1999 blev nedsat fra 2,5 % til 1,5 %. Hvilket ved en fejl ikke blev konsekvensrettet i dækningsoversigterne før i

2003, således at der ikke længere under skadesforsikringsdelen blev henvist til grundlagsrenten fastsat af Finanstilsynet...”

Det fremgår af brev af 4. september 2015 fra Danica til Forbrugerombudsmanden, at der i alt var 3.101 kunder, der fra 2000 til 2003 havde samme dækning som A, og som havde modtaget dækningsoversigter med samme fejllenhvisning til den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente og som efterfølgende modtog erhvervsevnetabsydelse. Af disse var 1.019 stadig under udbetaling, og 573 var afsluttet for mere end 10 år siden.

Danica har løbende underskrevet suspensionserklæringer med afbrydelse af forældelsen af As eventuelle krav mod Danica. Den første suspensionserklæring af 19. juni 2014 medførte, at forældelsen tidligst kunne indtræde den 1. april 2015. Den sidste suspensionserklæring, som også vedrører andre kunder end A, blev underskrevet den 24. februar 2016, hvorved forældelsen af krav mod Danica, der vedrører fastsættelsen af grundlagsrenten, først forældes 6 måneder efter endelig dom/forlig i Forbrugerombudsmandens retssag mod Danica.

Forklaringer

Der er under sagen afgivet forklaring af A, Thomas Falck og Bo Søndergaard.

A har forklaret bl.a., at hun er uddannet hospitalslaborant og blev senere ansat som kvalitetssikringsassistent (QA) i medicinalvirksomheden X. Her var hendes opgaver bl.a. at holde styr på dokumentering mv. Hun blev erhvervsudygtig den 11. juli 2002, og den 1. maj 2004 fratrådte hun sin stilling hos X. Hun modtager nu offentlig førtidspension samt pension fra Danica.

Xs HR-afdeling orienterede i foråret 2001 første gang medarbejderne om Danicas pensionsordning. På det tidspunkt havde hun en firmapension hos PFA. Hun modtog en orientering og fik udleveret information om de ydelser, som Danica kunne tilbyde omkring erhvervsevnetab, kritisk sygdom mv. Da X valgte at opsige samarbejdet med PFA, valgte hun at gå med i ordningen hos Danica, da Danica tilbød en bedre dækning end PFA

herunder omkring dækning for erhvervsevnetab. Hun husker ikke, hvem der udleverede papirerne. Papirerne er ikke fremlagt i sagen.

De ansatte hos X havde hver især et kort individuelt møde med forsikringsmægleren Mercer, hvor deres dækningsmuligheder blev drøftet. Hun husker ikke navnet på Mercers mandlige repræsentant. Hun blev her opfordret til at vælge 60 % på erhvervsevnetabsdækningen. De diskuterede også tilvalg på 20 %. Hun husker ikke hvor lang tid samtalen varede, eller om de mødtes flere gange. De drøftede ikke de tekniske aspekter af forsikringen ved mødet. Derefter underskrev hun indmeldelsesblanketten, som hun forinden havde læst sporadisk igennem. Hun husker ikke, hvem der gav hende den. Hun husker tillige ikke, om hun fik hjælp til at udfylde den, eller om hun fik udleveret andet end indmeldelsesblanketten. Hun mener, at hun afleverede blanketten til HR-afdelingen hos X. Der var ingen møder med ansatte fra Danica.

Hun fik ikke udleveret overenskomsten mellem X og Danica (bilag 15) forud for sin indmeldelse hos Danica. Hun underskrev indmeldelsesblanketten den 21. juni 2001, hvor hun ved sin underskrift bekræftede, at hun var gjort bekendt med bestemmelserne i overenskomsten. Hun var blevet orienteret af Mercer om, hvad overenskomsten indeholdte samt om pensionens ydelser, hvorfor hun troede, at hun var bekendt med overenskomsten.

Hun fik udleveret Danica Pension almindelige forsikringsbetingelser (bilag 5) sammen med policen/dækningsoversigten (bilag 3). Hun læste dokumenterne igennem men studsede ikke over noget og var samtidig af den opfattelse, at der alligevel ikke kunne ændres på noget. Hun orienterede sig om, at de dækninger, som hun var tilmeldt, også optrådte i dokumentet.

Hun husker ikke, om hun bemærkede omtalen af grundlagsrenten. Hun var bekendt med begrebet.

Hun ved ikke, om hun fik udleveret forsikringsbetingelserne for den kollektive forsikring ved tab af arbejdsevne (bilag 6). Hun har ikke kunnet finde dokumentet derhjemme, hvilket

ville være unaturligt, hvis hun havde modtaget det, da hun plejer at gemme alt om sine forsikringer.

Hun fik ikke udleveret en kopi af Bonusregulativ for syge- og ulykkeforsikringer i Danica Pension (bilag 9), og hun fik ikke udleveret Sammenskrivning af det anmeldte og tekniske grundlag m.v. for livsforsikringsvirksomhed (bilag 7).

Hun kender ikke til brevet fra december 2002 fra Danica pension (bilag P).

I brev af 22. november 2004 fra Danica bemærkede hun, at der bl.a. stod, at de ændrede vilkår ikke gjaldt hende, hvorfor hun ikke tænkte mere over det.

Brevet af 6. september 2005 fra Danica hentydede til, at Danica hvert år skulle opregulere grundlaget for bidragssatsen, og da de fortsatte med at glemme det, mindede hun dem om det. Hun modtog dækningsoversigten med ikrafttræden den 1. juli 2005, hvor hun ikke bemærkede nogen ændringer.

Den 9. december 2010 sendte hun en mail med spørgsmål til Danica, da det fremgik af Danicas hjemmeside, at hendes pension fra 2010 ikke stemte overens med det, der var aftalt ved pensionens indgåelse. Danica tog for meget i præmie og administrationsbidrag, og hun spurgte ind til bidragssatsen. Da hun modtog svaret fra Danica den 3. marts 2011, undrede hun sig over, at Danica nævnte at grundlagsrenten var 2,5 %. Dette var første gang, hun fik kendskab til, at der blev anvendt en grundlagsrente på 2,5 % på hendes dækning for tab af arbejdsevne. Hun beregnede herefter differencen på ydelsen og præmien og kontaktede Danica igen. Hun talte med Erik Haag flere gange, dog uden at det ændrede på noget. Hun fik kontorenten oplyst.

Grundlagsrenten blev omtalt i hendes police. Hun var igennem dagspressen blevet bekendt med, at grundlagsrenten var 1,5 %.

Hun indbragte herefter sagen til forsikringsankenævnet, som traf afgørelse den 14. maj 2012.

Hun indbragte sagen på ny til forsikringsankenævnet, da hun var blevet rådet af Advokathjælpen til at regne hendes tab ud og indgive sagen på ny. Hun havde fået penge retur efter den første sag. Hun ringede til en aktuar for at høre om beregningerne var korrekte. Han forklarede hende, at arbejdsgiveren kunne have lavet en aftale med Danica om at ændre grundlagssatsen. Hun kontaktede ikke efterfølgende X for at få dette be- eller afkræftet. Der var ikke nogen, der hjalp hende med at formulere hendes klage til forsikringsankenævnet.

Efterfølgende har Danica ændret på deres procedurer, men ikke i forhold til grundlagssatsen.

Der verserer en anden retssag mod Danica om nogle af hendes andre indsigelser. Der er ikke indgået forlig herom.

Det er korrekt, at hun ejer en lejlighed i Spanien, som hun nogle gange lejer ud. Hun tjener ikke noget på det, da det kun lige løber rundt.

Thomas Falck har forklaret bl.a., at han er pensionsfaglig chef hos Danica og arbejder med arbejdsmarkedspensioner. I 2001 var han mæglerchef for den afdeling, der varetog kontakten og servicen overfor de forsikringsmæglere, som Danica samarbejder med. Han var på det tidspunkt chef for de medarbejdere, der udarbejdede udbuddet fra Danica til X. Han husker dog ikke det konkrete udbud til X. Aftalen med X blev betragtet som en mellemstor standardsag, idet der var ca. 400 ansatte hos X på det tidspunkt.

Idet aftalen mellem Danica og X blev opsagt i 2011, har de ikke det fysiske udbudsmateriale længere, men selve sagen ligger på Danicas server. Hans egen mailkonto går ikke så langt tilbage i tiden.

Danica blev indbudt af Xs forsikringsmægler Mercer til at afgive et tilbud i en udbudsrunde. Mercers kontaktperson var Birthe Ellevang. Det var Per Rasmussen, der varetog sagen for

Danica. I forbindelse med udbuddet fik Danica udleveret en medarbejderliste over Xs ansatte, Xs krav til ydelsesmønsteret samt oplysninger om hvilke krav, som X havde til serviceniveauet og om indbetalingens størrelse. Der er ikke noget, der indikerer, at udbuddet var kompliceret.

Danicas svar på udbudsmaterialet er betegnet "Oplæg til pensionsordning hos X" (bilag 16). Det havde ingen betydning, om det blev kaldt et oplæg eller et tilbud, da indholdet udgjorde et bindende tilbud, hvilket også fremgår af korrespondancen den 21. maj 2001 mellem Birthe Ellevang og Per Rasmussen. Mercer vidste derfor, at der var tale om et bindende tilbud. Danica laver 50-100 udbud om året, hvoraf ca. 25 % er til Mercer.

Oplægget blev opbygget af forskellige standarder og opstillet i skemaform, hvilket var helt normalt. Ud fra medarbejderlisten udregne Danicas system en prisfastsættelse.

Der var givet 20 % rabat på erhvervsevnedækningen. Det fremgår af oplægget, at prisen på dækning ved tab af arbejdsevnen var 0,5807 % af lønnen for en dækning på 30 %, som var fastsat ud fra en grundlagsrente på 2,5 %. Han ved ikke, om rabatten på 20 % var fratrukket.

Mercer vidste, at de tegnede kollektive dækninger med en grundlagsrente på 2,5 %, da dette var ens på alle deres forsikringer. Dette havde betydning for prisen på forsikringen.

Mercer sammenholdte tilbuddene fra leverandørerne og drøftede dem formentlig med X. Det afgørende for at vinde et udbud er pris, afkast, omkostninger mv.

Danica blev herefter udvalgt til den endelige forhandling. Danica var ikke i direkte kontakt med X på noget tidspunkt på grund af mæglerfuldmagten til Mercer, som havde et fuldt mandat. Danica måtte derfor heller ikke have kontakt til Xs medarbejdere. Dette er også årsagen til, at overenskomsten er underskrevet af parterne på forskellige datoer.

Overenskomsten nævner ikke grundlagsrenten, da dette ikke er en del af den normale standard, og som heller ikke indgår i aftalegrundlaget som sådan. Dette er fortsat gældende. Der nævnes heller ikke noget om pris, risikobonus mv., hvilket også er helt

standardmæssigt. Dette gjorde Per Rasmussen også Birthe Ellevang opmærksom under punkt 10 i deres korrespondance af 21. maj 2001.

Det er korrekt at pris, afkast, omkostningssatsen, et selskabs evne til at kunne administrere aftalen, grundlagssatsen mv. anses som konkurrenceparametre i et udbud. Danica valgte ikke at skrive grundlagsrenten ind i overenskomsten. Mercer har ikke haft et ønske om, at konkurrenceparametrene skulle indskrives i overenskomsten.

Danica modtog en begæring fra de medarbejdere, der ønskede at indtræde i ordningen, samt erklæringer fra de medarbejdere, der ikke ønskede at være med. Der var Mercer, der gav dem besked herom. Mercer var kompetente til at informere medarbejderne om forsikringerne. Mercer blev betalt 12 % i provision for det oprindelige implementeringsarbejde og rådgivning og for den efterfølgende håndtering af kunden fik Mercer 1 % af indbetalingen. Dette er senere blevet ændret, således at det er tydeligt for kunden at se i bl.a. dækningsoversigten, at mægleren modtager provision for sit arbejde.

Danicas brev af 23. august 2001 til Mercer skal anses som et forbrev til dækningsoversigten. Danica har ikke sendt dækningsoversigten til medarbejderne direkte, da dette var Mercers opgave.

Danica havde afskaffet policer, da de havde problemer med, at kunderne havde smidt policerne væk, hvilket var meget besværligt ved udbetalinger. Kunderne fik derfor alene dækningsoversigten og forsikringsbetingelserne tilsendt.

Det er juristerne i den administrative afdeling, som laver dækningsoversigter. Dette var hans afdeling ikke involveret i, og hans afdeling havde ikke mere med sagen at gøre efter, at aftalegrundlaget var på plads. Der var tale om en standardvare med standarddækning. Han ved ikke, hvorfor der er henvist til den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer i dækningsoversigterne, da han ikke har haft noget med det at gøre. Det er sendt til mægleren efterfølgende, så hvis der havde været fejl, ville det være blevet opdaget. Der er sammenhæng mellem ydelse og pris ved erhvervsevnetabsdækningen.

Da A stoppede hos X overgik dialogen omkring hendes pension direkte til Danica.

Bo Søndergaard har forklaret bl.a., at han er chef for Danicas aktuariat og er ansvarshavende aktuar, hvor han skal sikre, i medfør af lov om finansiel virksomhed, at det tekniske beregningsgrundlag for livsforsikring er rimeligt og betryggende. Han er ansat af Danicas bestyrelse og skal rapportere til Finanstilsynet. Derudover skal han bl.a. i en årlig rapport afrapportere til Finanstilsynet samt løbende anmelde forhold vedrørende livsforsikringsforretningen.

Han blev ansat som aktuarstuderende hos Danica i 1993 og blev fuldtidsansat i 1998. I 2001 var han netop blevet chef for en mindre afdeling i aktuariatet, der var ansvarlig for opgørelsen af de regnskabsmæssige hensættelser. Han havde derfor ikke noget med sagen at gøre på det tidspunkt, men han har siden hen læst sagen igennem.

Han anser firmaaftalen som en aftale, der blev indgået mellem X og Danica. As aftale er underlagt rammerne i firmaaftalen. Der er tale om en mellemstor aftale på standardvilkår. Aftalens syge- og ulykkeforsikring er tillige en standarddækning. Indbetalingerne fra kunderne går til pensionsopsparing og risikodækninger, herunder invaliditet, død og kritisk sygdom.

Syge- og ulykkeforsikringen er lavet ud fra et beregningsteknisk grundlag og ud fra et bonuselement. I aftalen med X er der derudover et renteelement ved erhvervsevnetab, som er sat til 2,5 % og derudover, er der lagt 20 % rabat på risikosatserne. Præmien er kundens betaling for dækning.

G82 var det fællesgrundlag, som branchen lavede i 1982 på livsforsikringer. Den maksimale grundlagsrente var 4,5 % indtil medio 1994, 2,5 % indtil til medio 1999 og 1,5 % indtil 1. januar 2011 og i dag er den 0,5 %.

I denne sag er der tale om en skadesforsikring, hvor der ikke er de samme tilsynsmæssige regler som ved livsforsikringen, hvorfor hans tilsynsrolle som ansvarshavende aktuar heller ikke er gældende for skadesforsikringer.

Skadesforsikringen er tegnet på 2,5 %-grundlag, hvilket er muligt, idet reglerne om den maksimale grundlagsrente alene finder anvendelse på livsforsikringer. Ved en grundlagsrente på 2,5 % bliver kundens præmie lavere. Selvom kunden altid betaler en fast procentsats af sin løn til forsikringen, har grundlagsrentens niveau alligevel betydning for kunden, idet der ved en lav præmie indbetales mere til opsparringen og mindre til risikodækninger. En grundlagsrente på 2,5 % medfører ikke et tab for Danica, da der er en forventning om en fremtidig bonus. X kunne ikke have valgt en grundlagsrente på 1,5 %, da Danica ikke tilbyder dette. Ingen kunder har efterspurgt dette, da deres præmie på syge- og ulykkesforsikringen dermed ville stige. De har aldrig anvendt en højere grundlagsrente end 2,5 %. Denne grundlagsrente (G83 3 % grundlag) er aftalt med X, hvilket fremgår af oplægget til X. Dette fremgår ikke af overenskomsten, hvilket er helt standard, da det ikke er alt, der fremgår af den endelige aftale, selvom det er en del af aftalen. Dette gælder fx prisen.

Skadesforsikringer er kun 1-årige forsikringer, hvorfor grundlagsrenten og prisen i princippet kan ændre sig årligt. På skadestidspunktet låses ydelsen (garanteret ydelse), og de beregningsgrundlag, der ligger bag fastsættelsen af grundlagsrenten, ligger derved også fast. Ydelsen kan derfor ikke blive lavere, men kan blive højere ved bonus eller ved kontostyrkelse. Kundens pris, som er tarifpræmien fratrukket bonus, er den samme, da der tages udgangspunkt i en grundlagsrente på 2,5 %.

Hvis man antager, at grundlagssatsen blev nedsat til 1,5 %, skulle ydelsen også nedsættes. Dette er ikke en realistisk mulighed.

Han læser første afsnit i dækningsoversigten fra 1. juli 2001 omkring præmien således, at der refereres til tarifpræmien. Den præmie, som kunden opkræves, er tarifpræmien fratrukket bonus. Der er derfor ikke tale om en fejl i skrivelsen. Det fremgår af de særlige forsikringsbetingelser (også kaldt den kollektive forsikring ved tab af arbejdsevne kaldt,

bilag 6) under afsnittet om Ændring af præmie og forsikringsbetingelser, at man har anvendt begrebet "præmie" også for tarifpræmien (1. orden præmie), hvorved dækningsoversigtens ordlyd giver rigtig god mening.

Han har ikke deltaget i den juridiske vurdering af ordlyden af dækningsoversigten mv., hvorfor han ikke har haft indflydelse på Danicas brev til Forbrugerombudsmanden af 4. september 2015. Han deltog i mødet hos Forbrugerombudsmanden den 23. april 2015, hvor Danica, ifølge referatet, erkendte, at der var tale om en fejl i As dækningsoversigt. Alle, der har læst ordlyden af dækningsoversigten isoleret set, har haft den opfattelse, at der var tale om en fejl, men da han som aktuar, og som led i sin forberedelse af sit vidneudsagn, har læst dækningsoversigten i den rette sammenhæng med de særlige forsikringsbetingelser, har han indset, at der ikke var tale om en fejl i dækningsoversigten. Uanset hvilket grundlag der anvendes, når tarifpræmien for 1. ordens grundlaget fastlægges, er det grundlagsrenten (på 2,5 %), der gælder efter bonussen, der er det afgørende for kunden. Grundlagsrenten fremgår af pensionsoplægget. As aftale er underlagt firmaaftalen.

Hvis grundlagsrenten ændres fra 2,5 % til 1,5 %, ændres beregningsgrundlaget tilsvarende. Kunden ser kun tarifpræmien fratrukket bonus på skadesforsikringen, og kunden ser derfor ikke 1. ordens grundlaget alene men 2. ordens grundlaget, som er efter, at præmien er blevet reduceret med bonus. Derved skal ordlyden af dækningsoversigten forstås således, at da aftalen blev indgået var grundlagsrenten 1,5 %, hvorefter der fratrækkes bonus, således at grundlagsrenten bliver 2,5 %. Der er indbygget en automatik i bestemmelsen, således at hvis grundlagsrenten nedsættes til 0,5 %, er det mest sandsynligt, at Danica fastholder præmien ud fra en grundlagsrente på 2,5 %. Kunden vil ikke opleve, at bonuselementet er blevet 1 % højere, da kunden kun ser tarifpræmien fratrukket bonus. Dækningsoversigten skal derfor læses i sin helhed sammenholdt med bestemmelserne i den kollektive forsikring ved tab af arbejdsevne. Danica ændrede senere på formuleringerne for at gøre det mere læsbart for kunden.

Bonusregulativet (bilag 9) udleveres ikke til kunden ved aftalens indgåelse. Ved forespørgsel udleveres alene relevante uddrag til kunden. Bonusregulativet kan frit ændres, men er stort

set ikke ændret siden 2002. Kunden reguleres primært ud fra kontorenten, som vurderes årligt. Danica indførte kontostyrkelse på de dækninger, som havde 4,5 %-grundlag den 1. januar 2001, og på dækninger, der havde 2,5 %-grundlag den 1. januar 2003. Kontostyrken er betinget bonus, det vil sige bonus, der kan reduceres igen. For As vedkommende er der alene kontostyrkelse på den kollektive forsikring for tab af arbejdsevne, da det er den eneste dækning, der er oprettet på 2,5 %-grundlag.

Beregningen som er foretaget i brevet af 3. marts 2011 til A viser, hvordan Danica er kommet frem til reguleringen af bonus pr. 1. januar 2011. Der er anvendt et 2,5 %-grundlag. Ydelsen før opskrivning er 219.600 kr. og et passiv på 8,345676 som er nutidsværdien. Beløbet, som skal afsættes til dækningen af ydelsen, er herefter ydelsen ganget med passiv, som giver saldoen på 1.832.710 kr. Når man ganger bonussatsen med saldoen får man kontostyrkelsen. Skemaet viser, at den ydelse, der er anlagt på et 2,5 %-grundlag, er fast med 219.600 kr., mens en ydelse, der er anlagt på grundlag på 0 %, medfører en stigning i ydelsen på 721 kr.

Beregningerne i det reviderede bilag O viser den samme beregning, som der er foretaget i Danicas brev af 3. marts 2011, men dog helt tilbage fra, da As policedækning blev aktuel. Her er der forudsat en grundlagsrente på 1,5 % i stedet for 2,5 %. Skemaet viser udviklingen af udbetalingerne. Såfremt ordningen var anlagt med et 1,5 %-grundlag, ville A have haft en højere faktisk udbetaling, end det hun har fået, idet policen har været anlagt på et 2,5 %-grundlag. Hvis der var tale om et 1,5 %-grundlag, var policen ikke omfattet af kontostyrkelse. I det nye bilag O, som han har efterregnet, er der medtaget en ekstra beregning, hvor den garanterede ydelse bliver omregnet til et 0,5 %-grundlag, hvorved ydelsen pr. 1. januar 2011 falder fra 253.000 kr. til 239.000 kr. Hvis man ændrer grundlagsrenten fra 2,5 % til 1,5 % er der færre penge til alderdomspensionen. Beregningerne er ikke i overensstemmelse med aftalen.

Årsagen til Danicas brev af 6. september 2005 var, at Danica tilbage i 2005 ikke havde mulighed for at sende dækningsoversigter ud til policeaktuelle kunder, hvilket A anmodede om. Det var Danicas system, der ikke kunne generere en dækningsoversigt.

Det fremgår af As dækningsoversigt fra 2001 omkring garanteret udbetalinger, at renten er 1,5 %. Denne rente vedrører ikke-aktuelle forsikringer.

Parternes synspunkter

For sagsøgerne, Forbrugerombudsmanden og Forbrugerombudsmanden s.m.f. A, er der i det væsentlige procederet i overensstemmelse med påstandsdokumentet af 8. marts 2017, hvoraf fremgår bl.a.:

”

1.1 Generelle anbringender

1.1.1 Danica Pension har aftalt med A, at bonus ville blive beregnet på basis af den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente

Til støtte for de nedlagte påstande gøres det overordnet gældende, at Danica Pension har aftalt med A, at bonussen for hendes erhvervsevnetabsdækning vil blive beregnet på basis af den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente.

1.1.1.1 Aftalegrundlaget

Der henvises herved til, at det af både policen (bilag 3) og efterfølgende dækningsoversigter (bilag 4 og 21) i relation til dækning ved tab af erhvervsevne fremgår, at ”*præmien fastsættes for et år ad gangen på grundlag af [...] den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer.*” Det tilsvarende fremgår af de almindelige forsikringsbetingelser (bilag 5), hvortil der henvises i policen og dækningsoversigterne.

Det bestrides, at **policen og dækningsoversigterne** ikke udgør bindende forpligtelser for Danica Pension. Eftersom A alene har modtaget *policen og dækningsoversigter* og ikke har modtaget *pensionstilsagn*, må policen og dækningsoversigterne anses for at fungere som erstatning for pensionstilsagnene og dermed være bindende. Alternativet ville medføre, at Danica Pension ikke havde forpligtet sig aftaleretligt til at levere pensions- og forsikringsydelse som modydelse til As indbetalinger. Det må have formodningen imod sig, at dette skulle være tilfældet.

Den omstændighed, at der i policen (bilag 3), dækningsoversigterne (bilag 4 og 21) og forsikringsbetingelserne (bilag 5 og 6) er henvist til bonusregulativet og det tekniske grundlag, medfører, at både **bonusregulativet** (bilag 9-10) og **det tekniske grundlag** (bilag 7) er en del af aftalen. Begge dokumenter indeholder tilsvarende et vilkår om anvendelse af den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente. Dette gælder, uanset om A var i besiddelse af bonusregulativet og det tekniske grundlag eller havde kendskab til deres indhold. A kan således som aftalepart støtte ret på aftalens ordlyd.

Eftersom skadesforsikringen både er reguleret i de **almindelige forsikringsbetingelser** (bilag 5) og de **særlige forsikringsbetingelser** (bilag 6), kan de særlige forsikringsbetingelser ikke anses for at tilsidesætte de almindelige forsikringsbetingelser. Eftersom der endvidere ikke er indbyrdes modstrid mellem forsikringsbetingelserne,

fører andre fortolkningsprincipper heller ikke til, at de almindelige forsikringsbetingelser skal tilsidesættes. De to forsikringsbetingelser må således anses for at fungere sideordnet, for så vidt angår As skadesforsikring. Der henvises herved også til, at det følger af ordlyden af de almindelige forsikringsbetingelser, at de skal gælde ved siden af de særlige forsikringsbetingelser.

Selv hvis det lægges til grund, at de særlige forsikringsbetingelser fraviger de almindelige forsikringsbetingelser, følger det af aftalegrundlaget, at den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente finder anvendelse, idet der i de særlige forsikringsbetingelser er henvist til bonusregulativet (bilag 9-10).

Den omstændighed, at der er tale om **kompliceret information, som må læses i sammenhæng**, kan ikke føre til noget andet resultat.

Danica Pension har konsekvent i aftalen med og informationen til A angivet, at Finanstilsynets maksimale grundlagsrente blev fulgt, ligesom der ikke i den forbindelse er knyttet relevante forbehold eller andre uklarheder, som kan komme A til skade. En læsning af den samlede information til A i sammenhæng fører således til, at Danica Pension har givet et bindende løfte til A om en grundlagsrente på 1,5 % knyttet til skadesforsikringsdelen, som Danica Pension er forpligtet til at opfylde.

Forbrugerombudsmandens fortolkning af aftalegrundlaget medfører i modsætning til Danica Pensions fortolkning netop, at aftalegrundlaget med A *kan* læses i sammenhæng samt kan læses sammen med overenskomsten indgået mellem Danica Pension og X.

Det gøres desuden gældende, at selv hvis det måtte lægges til grund, at henvisningen til "*den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente*" som anført af Danica Pension er uklart, må Danica Pension som koncipisten, der ensidigt har fastsat vilkårene, bære risikoen herfor, jf. herved også aftalelovens § 38b, stk. 1-2.

1.1.1.2 *Sammenhæng mellem bonus og præmie*

Danica Pension har erklæret, at der er en direkte sammenhæng mellem bonus og præmie, jf. bilag 2. Det er derfor ikke afgørende, om der er anført bonus eller præmie i materialet, herunder dækningsoversigterne (bilag 3 og 4), som A modtog.

Denne sammenhæng følger endvidere af aftalegrundlaget.

I policen (side 3 i bilaget til policen, der er en del af bilag 3) anføres det således, at bonus tilskrives, "*når de faktiske satser for rente [...] udvikler sig gunstigere end forudsat, da prisen på forsikringen blev fastsat*".

Ud fra en naturlig sproglig fortolkning må det anførte forstås som en henvisning til den i policen indarbejdede renteforudsætning for præmien (bilag 3, side 1), idet As "*pris*" for erhvervsevnetabsdækningen netop var "*præmien*". Renteforudsætningen er således "*den af Finanstilsynets fastsatte maksimale grundlagsrente*".

1.1.1.3 *Begrebet grundlagsrente*

Begrebet grundlagsrente er et entydigt begreb, der refererer til den i den dagældende bekendtgørelse nr. 433 af 7. juni 1999 om grundlagsrente for livsforsikringsvirksomhed § 2, stk. 3, fastsatte grundlagsrente.

I henhold til denne bestemmelse, som var gældende i 2001-2002, kunne grundlagsrenten maksimalt fastsættes til 2 % p.a. før fradrag af det garanterede omkostnings- og sikkerhedstillæg på 0,5 %. Dvs. til 1,5 %.

Grundlagsrenten er siden ændret pr. den 1. januar 2011, hvor grundlagsrenten ændredes til 1 % p.a. før fradrag af det garanterede omkostnings- og sikkerhedstillæg på 0,5 %. Dvs. til 0,5 %, jf. § 2, stk. 3, i bekg. nr. 1369 af 8. december 2010

Af As forsikringsbetingelser for tab af erhvervsevne (bilag 6) fremgår det endvidere, at "[d]et til enhver tid gældende tekniske grundlag vedrørende regler for præmieberegning, regulering, præmiefri forsikring og tilbagekøbsværdi, bonus m.v. er anmeldt til Finanstilsynet i henhold til lov om forsikringsvirksomhed."

Af det tekniske grundlag (bilag 7, side 9 og 10) fremgår det, at den maksimale tekniske rente er 2 % p.a. på livsforsikringer svarende til en opgørelsesrente på 1,5143 % p.a. efter omkostnings- og sikkerhedstillæg. Eftersom den tekniske rente er det samme som grundlagsrenten, har Danica Pension også i forsikringsbetingelserne for tab af erhvervsevne aftalt med A, at bonussen for hendes erhvervsevnetabsdækning ville og fortsat vil blive beregnet på basis af den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente.

Den omstændighed, at en erhvervsevnetabsdækning ikke er en livsforsikring, men derimod en skadesforsikring, ændrer ikke på, at det er aftalt med A, at den maksimale grundlagsrente for livsforsikringer skulle og fortsat skal finde anvendelse.

Den omstændighed, at Danica Pension alene for livsforsikringsdelen (pensionsdelen) og ikke skadesforsikringsdelen (hvori erhvervsevnetabsdækningen indgår) er bundet af lovregler om en maksimal grundlagsrente, ændrer heller ikke på denne aftale.

Det kan heller ikke tillægges betydning, hvorvidt en kunde i Danica Pension normalt vil have tilstrækkelig forsikringsretlig indsigt til at vide, hvilken betydning det har for erhvervsevnetabsdækningen, om der ved præmieberegningen bliver anvendt den af Finanstilsynet fastsatte grundlagsrente for livsforsikringer eller et andet grundlag, samt at der er sammenhæng mellem præmie og bonus, jf. herved U.2013.1107 H.

1.1.1.4 *Vilkår om aftalens omsættelighed*

Det gøres gældende, at den omstændighed, at der i forsikringsbetingelsernes side 13 (bilag 5) er henvist bestemmelserne i forsikringsaftalelovens §§ 113 og 114, bekræfter, at der foreligger et aftaledokument.

Angivelsen i forsikringsbetingelserne af, at "*besiddelsen af livdækningsoversigten [ikke medfører] nogen rettigheder mod livsforsikringsselskabet*", må ses i sammenhæng med henvisningen til forsikringsaftalelovens bestemmelser forstået på den måde, at en indehaver af dækningsoversigten pga. dækningsoversigtens manglende omsættelighed ikke kan støtte ret på dækningsoversigten i kraft af sin *blotte* besiddelse af dækningsoversigten. Det er med andre ord påkrævet, at vedkommende er aftalepart i henhold til dækningsoversigten, som tilfældet netop er for A.

1.1.1.5

Afgørelserne fra Ankenævnet for Forsikring

Det gøres gældende, at afgørelserne fra Ankenævnet for Forsikring (bilag 18-19) ikke kan tages til indtægt for, at Danica Pension har handlet i overensstemmelse med aftalen indgået med A.

Ved Forsikringsankenævnets første afgørelse i sagen den 14. maj 2002 (bilag 18) gav nævnet ikke A medhold. Afgørelsen var dog alene baseret på en gennemgang af enkelte af de aftaler og forsikringsbetingelser, der regulerer aftaleforholdet mellem A og Danica Pension. Afgørelsen må allerede af den grund tillægges begrænset betydning.

Den omstændighed, at Forsikringsankenævnet efterfølgende, jf. bilag 19, fandt grundlag for at behandle sagen på ny, bekræfter, at den oprindelige afgørelse ikke kan tillægges betydning.

Sagen afsluttedes i Forsikringsankenævnet ved nævnets afvisning af at behandle klagen med henvisning til, at nævnet "*hverken [har] erfaring eller ekspertise i at afgøre komplicerede problemstillinger af overvejende beregningsteknisk/forsikringsmatematisk art*". Afvisningen må set i sammenhæng med den fornyede behandling forstås således, at nævnet ikke har taget stilling til den konkrete tvist, men samtidig har tilkendegivet, at de nye oplysninger, herunder det i sagen fremlagte bonusregulativ (bilag 9-10), kunne medføre et andet udfald af sagen.

Afgørelserne kan således ikke tages til indtægt for, at Danica Pension har handlet i overensstemmelse med aftalen indgået med A, men kan højst tages til indtægt for, at Forsikringsankenævnet ikke har kunnet afgøre, om Danica Pension har handlet i strid med de indgåede aftaler.

1.1.2 Der er ikke gennemført en ændring af aftalen fra den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer

Det gøres gældende, at Danica Pension ikke har foretaget en ændring af As pensionsordning fra den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer.

Danica Pension har heller ikke ved fremlæggelse af bilag P og Q foretaget en relevant ændring af bonusregulativet, allerede fordi skrivelsen (bilag P) og bonusregulativet (bilag Q) ikke vedrører forsikringer med en grundlagsrente på 1,5 %, men derimod alene forsikringer med en grundlagsrente på 2,5 % og 4,5 %. Dertil kommer, at ændringen ikke består i en ændring af grundlagsrenten, men derimod alene muligheden for at tilskrive et negativt beløb i bonus, dvs. ophævelse af en nedre grænse på 0 kr.

Det gøres yderligere gældende, at Danica Pension ikke kunne foretage en ændring af As pensionsordning ved ændring af bonusregulativet, idet det fremgår eksplicit af As police (bilag 3), at den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente ville blive anvendt. Bonusregulativet må herefter forstås med dette forbehold.

1.1.3 Ændringer af grundlagsrenten kan ikke gennemføres efter skadens indtræden

Hvis det måtte blive lagt til grund, at der er gennemført en ændring til en grundlagsrente på 2,5 %, gøres det gældende, at Danica Pension ikke kunne gennemføre ændringer af grundlagsrenten til en anden rente end "*den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer*" efter skadens indtræden, dvs. efter april 2002.

Policen blev ikke i perioden mellem tegning af forsikringen i Danica Pension og skadens indtræden ændret. Tilsvarende valgte Finanstilsynet ikke i denne periode at ændre grundlagsrenten. Grundlagsrenten kan som følge heraf ikke efterfølgende laves om af Danica Pension. En sådan ændring må derimod kræve, at Finanstilsynet ændrer den maksimale grundlagsrente.

Den omstændighed, at det af policen (bilag 3) fremgår, at bonus ikke er garanteret, kan ikke føre til noget andet resultat. Det anførte må forstås således, at A ikke var sikker på at få bonus, hvilket ikke medfører, at Danica Pension kunne ændre bonusregulativet alene med virkning for A eller kunne tage bonus, som tilkom A, tilbage igen.

Det gøres gældende, at Danica Pensions meddelelse til A om, at ordningen blev "låst" med de dækninger, der var på sygdomstidspunktet, jf. bilag 38, tilsvarende medfører, at Danica Pension ikke efterfølgende kan ændre betingelserne, herunder grundlagsrenten.

Danica Pension har da også i andre sammenhænge erkendt over for A, at selskabet ikke kan foretage ændringer af skadesforsikringsdækningen, efter skadens aktualisering, jf. herved bilag 23 og 24.

Der henvises herved til, at det følger af fast aftaleret, at et ændringsforbehold i en pensionsordning i mangel af en tydelig og specifik angivelse af, at det har virkning bagudrettet, må forstås således, at de alene har virkning fremadrettet, dvs. for pensionsordninger, der endnu ikke er aktualiserede, jf. herved Mads Bryde Andersen og Jens Kristiansen, Arbejdsmarkedspension, 2009, side 288-289, Jens Kristiansen, Arbejdsmarkedspension i arbejds- og forsikringsretligt perspektiv optrykt i U.2005B.271, side 275, Lisbeth Faurdal, Aktuelle temaer i pensionsretten, 2011, side 143, samt Bernhard Gomard, Privat pension og social forsikring, 1968, side 122.

At der ikke kan foretages ændringer i aktualiserede pensioner følger også af U.1934.190 Ø, U.1934.282 H og U.1952.103 H.

Dette hænger i øvrigt sammen med, at A på tidspunktet for skadens anmeldelse har erhvervet en rettighed til pensionsordningen på de vilkår, der var gældende på dette tidspunkt. Fra og med dette tidspunkt havde A således ikke mulighed for at skaffe sig kompensation af anden vej, og derfor var og er det for hende afgørende, at hun kan støtte ret på de løfter, som Danica Pension havde givet hende på dette tidspunkt. Dækningstilsagnet er aktualiseret og dermed også Danica Pensions selvstændige rolle som løftegiver over for A. A må således kunne indrette sig i tillid til, at disse løfter forbliver intakte. Der henvises herved også til, at der gælder en formodningsregel mod haltende retsforhold.

1.1.4 Aftalen med A afviger ikke fra den bagvedliggende overenskomst

Det gøres gældende, at overenskomsten om etablering af en firmapensionsordning indgået mellem Danica Pension, X A/S og X Danmark A/S (bilag 15) ikke afviger fra aftalen indgået mellem A og Danica Pension.

Der henvises herved til, at det af overenskomsten (§ 5) alene fremgår, at dækningen ved tab af erhvervsevne etableres "*med solidarisk prisfastsættelse som gruppeforsikring ved tab af arbejdsevne*". Udtrykket solidarisk prisfastsættelse er imidlertid ikke fastsat.

Af overenskomsten (§ 11) fremgår det endvidere, at "[p]ensionsordninger tildeles bonus i henhold til Danica Pensions til enhver tid gældende bonusregulativ." I henhold til det tekniske bilag til bonusregulativet (bilag 10) beregnes bonussen på baggrund af "grundlagsrente". Udtrykket må anses at referere til den i den dagældende bekendtgørelse nr. 433 af 7. juni 1999 om grundlagsrente for livsforsikringsvirksomhed § 2, stk. 3, fastsatte grundlagsrente på 1,5 % efter fradrag af det garanterede omkostnings- og sikkerhedstillæg på 0,5 %, jf. tilsvarende afsnit 0 ovenfor.

Det følger således af overenskomsten, at der skal beregnes en grundlagsrente på 1,5 % af bonusbeløb på erhvervsevnetabsdækning.

Den omstændighed, at der af oplægget til overenskomsten (bilag 16) fremgår noget andet, kan ikke føre til et andet resultat. Der henvises herved til, at der alene er tale om et oplæg, og at oplægget ikke er gengivet i overenskomsten, ligesom der heller ikke i øvrigt er henvist dertil.

Det gøres desuden gældende, at en fortolkning af aftalen i overensstemmelse med oplægget må kræve, at aftalen kan fortolkes som indeholdende oplægget

1.1.5 A kan støtte ret på aftalen, selv hvis det lægges til grund, at den afviger fra den bagvedliggende overenskomst

Selv hvis det lægges til grund, at aftalen indgået mellem A og Danica Pension afviger fra den bagvedliggende overenskomst (bilag 15), idet oplægget til overenskomsten (bilag 16) anses for at være en del af overenskomsten, og der således foreligger en modstrid mellem overenskomsten og aftalen, kan A støtte ret på aftalen indgået med Danica Pension.

Der henvises herved til, at Danica Pension har et selvstændigt ansvar for opfyldelsen af de tilsagn m.v., som selskabet har givet over for A som kunde, jf. herved også Mads Bryde Andersen og Jens Kristiansen, Arbejdsmarkedspension, 1. udgave, 2009, side 74f.

Det antages således, at der alene i tvivlstilfælde må lægges vægt på den bagvedliggende regulering i overenskomsten, jf. herved U.2011.2273/2 H. Der er ikke i det foreliggende tilfælde nogen tvivl om forståelsen af det meddelte tilsagn, og der kan derfor ikke lægges vægt på overenskomsten.

Læren om tredjemandsaftaler medfører heller ikke, at der skal lægges vægt på den bagvedliggende overenskomst. En typeforudsætning for, at der foreligger en tredjemandsaftale, er således, at betalingen (vederlaget) for den ydelse, som løftegiver (Danica Pension) forpligter sig til at yde til tredjemand (A), skal hidrøre økonomisk fra enten løftemodtager (X) eller løftegiver (Danica Pension), hvilket ikke er tilfældet her, hvor pensionsbidraget er en del af As arbejdsvederlag, jf. U.1994.907/2 H, U.2010.508 H og U.2011.417 H.

Der henvises herved også til det i vejledningen til god skik bekendtgørelsen anførte (vejl. nr. 9685 af 20. december 2004), hvorefter der foreligger en aftalerelation mellem forsikringsselskabet og kunden ved som led i et ansættelsesforhold at etablere forsikrings- og pensionsordninger.

Der henvises desuden til, at det af den af A udfyldte og underskrevne indmeldelsesblanket ved anmodning om optagelse som kunde i Danica Pension (bilag B)

som godkendt af Danica Pension følger, at der er indgået en aftale direkte mellem A og Danica Pension,

Den omstændighed, at der i indmeldelsesblanketten er henvist til overenskomsten (bilag 15) kan ikke føre til noget andet resultat, idet det ikke fremgår, at overenskomsten har forrang for policen (bilag 3), dækningsoversigterne (bilag 4 og 21), forsikringsbetingelserne (bilag 5-6) eller bonusregulativet. Tværtimod er der i overenskomstens § 10 henvist til bonusregulativet, der tilsvarende indeholder vilkår om en grundlagsrente, dvs. den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente.

Det fremgår desuden hverken direkte eller indirekte af overenskomsten (bilag 15), at forsikringsbetingelserne (bilag 5-6) er fraveget. A måtte derfor gå ud fra, at det *ikke* har været hensigten at fravige forsikringsbetingelserne, og at hun derved var berettiget til bonus beregnet på basis af den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente.

Det bemærkes i øvrigt, at den omstændighed, at det som anført af Danica Pension måtte være en branchekonform fremgangsmåde at medtage de generelle bestemmelser i overenskomsten og de tekniske detaljer i det øvrige aftalegrundlag, bekræfter, at den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente er anvendt, idet grundlagsrenten på 1,5 % som teknisk detalje netop følger af det øvrige aftalegrundlag med A.

1.1.6 Danica Pension kan ikke frigøre sig fra aftalen med henvisning til fejlskriftsreglen i aftalelovens § 32, stk. 1, reglerne om urigtige forudsætninger eller aftalelovens § 36

Danica Pensions mulighed for at frigøre sig fra et tilsagn som følge af fejl må søges i aftaleretlige regler om ugyldighed, dvs. efter fejlskriftsreglen i aftalelovens § 32, stk. 1, reglerne om urigtige forudsætninger eller aftalelovens § 36.

Uanset om Danica Pension ønsker at bringe fejlskriftsreglen i aftalelovens § 32, stk. 1, eller reglerne om urigtige forudsætninger i anvendelse, kan Danica Pension alene frigøre sig fra det fejlagtige løfte, hvis Danica Pension påviser, at A indså eller burde have indset, at der forelå en fejltagelse.

Det gøres gældende, at fejlen ikke har en karakter, hvor det fremstod sandsynligt eller klart eller burde have fremstået sandsynligt eller klart for A, at Danica Pension ikke ville forpligte sig som anført. Med andre ord kunne A ikke ved at studere aftalen og forholde sig til sine egne forhold selv konstatere, at der forelå en fejl. Heller ikke ved at studere de individuelle meddelelser (bilag 11-14), som A modtog fra Danica Pension, burde A have indset, at der forelå en sådan fejl.

Det kan ikke forlanges, at A som kunde foretog en efterberegning af de beløbsangivelser, der fremgår af pensionstilsagnet. De færreste lægfolk er i stand til at foretage den slags komplicerede beregninger, og det forhold, at man har at gøre med et regelgrundlag, der forhandles centralt af en arbejdstagerorganisation, og at eventuelle fejludbetalinger erfaringsvis ofte afsløres efterfølgende i forbindelse med interne kontroller af forskellig art, medfører, at A ikke kunne kræves at foretage en efterkontrol.

Danica Pension har da også erkendt, at A ikke kunne regne sig frem til, hvilken bonustilskrivning hun var berettiget til, idet formlen for bonustilskrivning er kompliceret, og hun manglede oplysninger om de øvrige variabler i formlen.

Der foreligger endvidere ikke sådanne *særlige omstændigheder*, jf. aftalelovens § 39, stk. 1, at der kan tages hensyn til den kundskab, som A har fået eller burde have fået efter det tidspunkt, da viljeserklæringen blev A bekendt, men forinden viljeserklæringen har virket bestemmende på kundens handlemåde. Der henvises herved også til, at viljeserklæringen virkede bestemmende på As handlemåde i april 2002, hvor A anmeldte skaden til Danica Pension, hvorfor der ikke kan lægges vægt på As viden eller burde viden efter dette tidspunkt.

Det gøres gældende, at Danica Pension heller ikke kan kræve sig frigjort fra tilsagnet med henvisning til aftalelovens § 36, idet der ikke foreligger en urimelig aftale eller en aftale i strid med redelig handlemåde, som Danica Pension som den økonomisk stærke og sagkyndige part kan kræve sig løsrevet fra over for A som forbruger.

1.2 Ad påstand 1

1.2.1 Danica Pension har handlet i strid med redelig forretningsskik og god praksis

Til støtte for påstand 1 gøres det på baggrund af det ovenfor anførte gældende, at Danica Pension har overtrådt reglerne om redelig forretningsskik og god praksis, jf. lov om finansiel virksomhed § 43, stk. 1 (tidligere markedsføringslovens § 1) ved at have anvendt en anden rente ved beregning af erhvervsevnetabsdækning til A end oplyst over for A.

Der henvises herved til, at Danica Pension ved i modstrid med den med A indgåede aftale i perioden fra juni 2002 og frem ikke at udbetale erhvervsevnetabsdækning til hende baseret på den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer ikke har handlet redeligt og loyalt over for A som kunde, hvilket er i strid med markedsføringslovens § 1 og vejledningerne dertil i perioden frem til 1. maj 2005 og lov om finansiel virksomhed § 43, stk. 1, og god skik bekendtgørelsens § 3 i perioden fra og med 1. maj 2005.

Bestemmelserne medfører bl.a., at de finansielle virksomheder er forpligtet til at tilrettelægge deres virksomhed således, at kunden gives mulighed for at træffe sit valg på et velinformeret grundlag. Det gøres gældende, at dette ikke er sket her.

At Danica Pension derved i **perioden frem til 1. maj 2005** har handlet i strid med redelig forretningsskik og god praksis følger ud over af markedsføringslovens § 1 bl.a. også af Forbrugerombudsmandens vejledninger, hvorefter Danica Pension havde en "*udvidet rådgivningsforpligtelse*" og var forpligtet til at "*oplyse om væsentlige begrænsninger i dækningen i forhold til det, som en forsikringstager med rimelighed kan forvente vil være dækket under en sådan forsikring*", jf. bilag 30, og Danica Pension skulle have givet en "*fyldestgørende beskrivelse*" af tilknyttede forsikringsordninger, og beregningsforudsætninger skulle "*fremgå tydeligt*", jf. bilag 32.

At Danica Pension i **perioden fra og med 1. maj 2005** har handlet i strid med redelig forretningsskik og god praksis følger ud over af lov om finansiel virksomhed § 43, stk. 1, og god skik bekendtgørelsens § 3 bl.a. også af god skik bekendtgørelsens § 3 og følger endvidere af § 4, stk. 1-2, (i dag § 6, stk. 1-2), til at indgå/bekræfte aftalen med A skriftligt samt til at beskrive parternes væsentlige rettigheder og pligter samt de finansielle ydelser, der er omfattet af aftalen enten i selve aftalen eller ved henvisning til separate dokumenter, f.eks. forsikringsbetingelser.

Den omstændighed, at god skik bekendtgørelsen først trådte i kraft den 1. maj 2005 kan i den forbindelse ikke tillægges betydning, idet det gøres gældende, at Danica Pension var

underlagt samme forpligtelser forud for 1. maj 2005 i henhold til markedsføringslovens § 1, jf. herved bl.a. Forbrugerombudsmandens vejledninger (bilag 30 og 32), og idet Danica Pension har overtrådt bestemmelserne i god skik bekendtgørelsen fra og med 1. maj 2005.

1.2.2 Forbrugerombudsmanden har kompetence til at indtale kravet over for Danica Pension

Det gøres gældende, at Forbrugerombudsmanden har kompetence til at indtale kravet mod Danica Pension i medfør af lov om finansiel virksomhed § 348, stk. 1, jf. § 43, stk. 1 (tidligere markedsføringslovens § 1).

En sondring mellem overtrædelse af reglerne om redelig forretningsskik og god praksis i lov om finansiel virksomhed § 43 og de aftaleretlige regler savner i den forbindelse retlig relevans. Der kan herved bl.a. henvises til bestemmelsen i lov om finansiel virksomhed § 43a samt forarbejderne (lovforslag nr. 73 af 14. november 2014) dertil, hvorefter der er en tæt sammenhæng mellem overtrædelse af reglerne om redelig forretningsskik og god praksis samt de aftaleretlige regler, idet en overtrædelse af god skik kan have *"aftaleretlige konsekvenser"*.

Det må i øvrigt anses for at følge af forholdets natur, idet reglerne om redelig forretningsskik og god praksis netop regulerer aftalerelationen mellem den finansielle virksomhed og kunden.

Det anførte harmonerer i øvrigt med det i vejledningen til god skik bekendtgørelsen anførte (vejledning nr. 9685 af 20. december 2004), hvorefter *"[m]anglende overholdelse vil dog kunne have afsmittende virkning på visse civilretlige spørgsmål og vil efter omstændighederne kunne indgå i vurderingen af, om en finansiel virksomhed efter dansk rets almindelige erstatningsretlige regler har handlet ansvarspådragende, eller om en aftale helt eller delvist skal ændres eller tilsidesættes efter aftalelovens regler."*

1.3 Ad påstand 2

1.3.1 Ansvarsgrundlag

Til støtte for påstand 2 gøres det på baggrund af det ovenfor anførte gældende, at Danica Pension har handlet i strid med den mellem A og Danica Pension indgåede aftale og som følge heraf er forpligtet til at erstatte det af A lidte tab.

Det gøres gældende, at overtrædelsen af redelig forretningsskik og god praksis (tidligere god markedsføringsskik) skal tillægges betydning ved vurderingen af, om Danica Pension har handlet ansvarspådragende.

Det gøres således gældende, at reglerne har erstatningsretlig relevans, idet udgangspunktet for fastlæggelsen af professionsnormen, som Danica Pension er underlagt, er de regler for adfærd, der er fastlagt i lov om finansiel virksomhed § 43, stk. 1, og god skik bekendtgørelsen (tidligere markedsføringslovens § 1 og vejledningerne dertil).

Dette følger også af, at reglerne må betegnes som et anerkendt adfærdsmønster fastlagt i lov eller med hjemmel i lov.

1.3.2 Der er ikke indtrådt forældelse

Danica Pension har gjort gældende, at alle krav på ydelser, der skulle have været udbetalt forud for den 19. juni 2011, er forældede. Det anførte bestrides.

Der henvises herved til, at A først i marts 2011 fik kendskab til den formel, der benyttes til at udregne bonus på erhvervsevnetabsdækningen og således først på dette tidspunkt kunne konstatere, at hun havde lidt et tab. A var således ubekendt med fordringen frem til dette tidspunkt, hvorfor forældelsesfristen for de enkelte ydelser først regnes fra dette tidspunkt, jf. herved forældelseslovens § 3, stk. 2. A skulle herefter afbryde forældelsesfristen senest i marts 2014.

Den 11. januar 2013 indbragte A sagen for Forsikringsankenævnet, der traf afgørelse i sagen den 14. august 2013, jf. bilag 19.

Forældelse ville herefter tidligst indtræde den 14. august 2014, jf. herved forældelseslovens § 20, stk. 1, jf. § 16 eller § 21, stk. 3.

Eftersom der forud for forældelsesfristens udløb, nærmere bestemt den 19. juni 2014, jf. bilag N, blev indgået en suspensionsaftale, er der herefter ikke indtrådt forældelse.

Den oprindelige sag ved Forsikringsankenævnet (bilag 18) er i den forbindelse ikke relevant, idet den pågældende sag blev afgjort den 14. maj 2012 og derved inden for den ordinære forældelsesfrist i henhold til forældelseslovens § 3, stk. 2.

1.3.3 Renter

Rentekravene i påstand 2 bygger på anbringendet om, at Danica Pension har handlet i modstrid med aftalen ved at udbetale for lave beløb til A i perioden fra den 11. juni 2002, og at A derfor har krav på at blive stillet, som om aftalen var opfyldt.

Foruden betaling af erstatning indebærer det, at A har krav på rente efter rentelovens § 5, stk. 1, af de enkelte beløb, der skulle have været udbetalt, fra udbetalingstidspunkterne.”

For sagsøgte, Danica Pension, Livsforsikringsaktieselskab, er der i det væsentlige procederet i overensstemmelse med påstandsdokumentet af 8. marts 2017, hvoraf fremgår bl.a.:

”FORBRUGEROMBUDSMANDENS PÅSTAND

1. Forbrugerombudsmandens tilrettede og uklare påstand gør det svært at fastslå, hvilke synspunkter der gøres gældende og hvilke der muligvis er opgivet.
2. Danica forstår den tilrettede påstand som et krav om, at grundlagsrenten for As skadesforsikring følger den til enhver tid gældende maksimale grundlagsrente for livsforsikring (”grundlagsrenten for livsforsikring”). Det er uforeneligt med samtlige Forbrugerombudsmandens synspunkter hidtil.
3. Det er også uforeneligt med det forsikringstekniske formål med en grundlagsrente. En grundlagsrente er den rentesats, der anvendes til fastsættelse af sammenhængen mellem præmier og ydelser, og indgår til brug for opgørelsen af hensættelserne, jf. herom punkt 2.2. Grundlagsrenten fastsættes på tegningstidspunktet og kan kun ændres i overensstemmelse med ændringsforbeholdene. Dette gælder navnlig når forsikringen er overgået fra eventuel til aktuel.

4. Hvis grundlagsrenten skal følge ændringerne i grundlagsrenten for livsforsikring, vil det reelt betyde, at forsikringen skal ændres når Finanstilsynet ændrer rentesatsen, hvilket er uhensigtsmæssigt og ikke almindelig praksis på ordninger under udbetaling.
5. En sådan ordning er også i modstrid med reglerne om grundlagsrenten for livsforsikringer. Finanstilsynets vejledning af 11. september 1995, er sålydende:

"Alle forsikringsaftaler, som indgås på baggrund af begæringer, som er indgivet [på datoen for ikrafttrædelsen af den daværende maksimale grundlagsrente] eller senere, skal etableres med anvendelse af den nye grundlagsrente."

6. Det betyder med andre ord, at den nye grundlagsrente for livsforsikring og senere ændringer, kun finder anvendelse for forsikringsaftaler, der indgås efter det pågældende tidspunkt. En ændring af rentesatsen finder ikke anvendelse ved allerede etablerede forsikringsaftaler.
7. Hvis den tilrettede påstand omvendt skal forstås som et krav om, at bonustilskrivningen etableres med den til enhver tid gældende grundlagsrente for livsforsikring, er påstanden derimod uforenelig med den omstændighed, at As skadesforsikring tilskrives kontostyrkelse, der er en betinget bonus der etableres på et nyt 0%-grundlag. Der er derfor tale om to forskellige grundlag, jf. nedenfor punkt 2.1.1 og eksempelvis bilag 26.
8. I alle tilfælde er påstanden i direkte modstrid med det mandat, A har udstyret Forbrugerombudsmanden med. A skrev i sin klage (bilag F) entydigt, at der efter hendes opfattelse gjaldt en grundlagsrente på 1,5%. Forbrugerombudsmanden har tilsyneladende forladt denne påstand. Det er mere usikkert, om As opfattelse også har ændret sig.
9. Dertil kommer, at en dynamisk grundlagsrente samlet medfører en væsentlig reduktion af det mulige krav på merydelse. Hvis der indlægges en forudsætning om at grundlagsrenten svinger op og ned, har det den konsekvens, at der ved nedsættelsen af grundlagsrenten tillige vil ske en nedsættelse af ydelserne. As krav bliver derfor reduceret væsentligt med Forbrugerombudsmandens nye påstand.
10. Danica fremlægger en korrigeret udgave af bilag O, der tager højde for Forbrugerombudsmandens nye påstand. Der henvises til afsnittet nedenfor punkt 6.

SAGSFREMSTILLING OG ANBRINGENDER

11. Danicas sagsfremstilling og anbringender i forudgående processkrifter fastholdes fuldt ud. Denne fremstilling er opdelt i et afsnit om anbringenderne til støtte for afvisningspåstanden og anbringenderne til støtte for frifindelsespåstanden.

ANBRINGENDER TIL STØTTE FOR AFVISNINGSPÅSTANDEN

Forbrugerombudsmandens manglende søgsmålskompetence

12. Danica fastholder, at Forbrugerombudsmanden ikke har kompetence til at indtale kravet.
13. FIL § 348, stk. 1, afgrænser udtømmende Forbrugerombudsmandens søgsmålskompetence til sager vedrørende handlinger, der strider mod redelig forretningsskik og god praksis, jf. FIL § 43, stk. 1, herunder sager om forbud, påbud, erstatning og tilbagesøgning af uretmæssigt opkrævede beløb.
14. Der er ikke søgsmålskompetence i sager der omhandler almindelig aftaleretlig fortolkning. Denne retssag drejer sig om, hvorvidt der er indgået en aftale om en anden grundlagsrente end 2,5% på As skadesforsikring.
15. Der er tale om en aftaleretlig fortolkningstvist, jf. også Finanstilsynets afvisning i bilag E. Det rejste krav er ikke et erstatningskrav, men er baseret på, hvad A har krav på i henhold til aftalen, hvis hendes fortolkning lægges til grund.
16. Det tilsyn Forbrugerombudsmanden fører efter markedsføringslovens § 1, medfører heller ikke søgsmålskompetence i en sag om almindelig aftaleretlig fortolkning.
17. Forbrugerombudsmanden har flere gange ændret påstand under denne sag. Først var det i strid med god skik ikke at anvende en grundlagsrente på 1,5%. Nu er det i strid med god skik ikke at følge den til enhver tid gældende grundlagsrente for livsforsikring. Det rejser det naturlige spørgsmål, om der faktisk findes en god skik på området, når Forbrugerombudsmanden har så svært ved at identificere den.
18. På denne baggrund har Forbrugerombudsmanden ikke søgsmålskompetence, hvorfor sagen bør afvises.

ANBRINGENDER TIL STØTTE FOR FRIFINDELSESPÅSTANDEN

1. Kravet er forældet

19. Parterne har indgået en række suspensionsaftaler (bilag G-M). Den første suspensionsaftale blev indgået den 19. juni 2014 (bilag G) og var sålydende:
*"1. at forældelsen af As eventuelle krav om erstatning, tilbagesøgning og andre beføjelser, der udspringer af Danicas beregninger af opsparing og ydelser for pensionsordninger med forsikringsnummer 110 3069 2956 tidligst indtræder den 1. april 2015. Forældelsen kan dog indtræde på et senere tidspunkt, hvis det følger af de lobestemte krav.
2. at erklæringen ikke indebærer en anerkendelse af mulige erstatningskrav eller andre krav." (min fremhævnings)*
20. Suspensionen er forlænget til henholdsvis den 1. juni 2015 (bilag H), 1. oktober 2015 (bilag J), 1. december 2015 (bilag K), og til 3. januar 2016 (bilag L). Endelig blev suspensionen forlænget til den 3. april 2016 (bilag M) med tilføjelsen:
"3. Suspensionen gælder ikke, for så angår frister for passivitet, manglende reklamation og forældelse, der allerede måtte være indtrådt, da Forsikringsselskabet Danica, Skadesforsikringsaktieselskab af 1999 og Danica Livsforsikringsaktieselskab første gang afgav suspensionserklæring i sagen." (min fremhævnings)

21. Alle krav der kan henføres til udbetalingerne tre år forud for den 19. juni 2014, hvilket vil sige den 19. juni 2011, er derfor forældede. Dette suppleres af de subjektive forældelsesansbringender nedenfor, jf. bilag 33, bilag 26 og punkt 4.9 nedenfor.
22. Fordringen på den enkelte ydelse forældes efter reglen i FL §§ 2-3, jf. FL § 8, 2. pkt. Forældelsesfristen for den enkelte ydelse er derfor tre år fra udbetalingstidspunktet, jf. FAL § 29, stk. 1, jf. FL § 3, stk. 1, og FL § 2, stk. 3.
23. I alle tilfælde er en suspensionsaftale "født" med et forbehold om, at allerede forældede krav ikke kan gøres gældende, jf. eksempelvis U.1998.111V.
24. På denne baggrund gøres det gældende, at alle krav forud for den 19. juni 2011 i alle tilfælde er forældede, hvorfor kravet maksimalt kan udgøre **kr. 97.340¹** og angår perioden mellem den 19. juni 2011 – 1. januar 2017.

2. Regulering og grundlag for skadesforsikringsvirksomhed

25. Lovgivningen sonderer mellem skadesforsikringer og livsforsikringer, da der knytter sig en række særregler til livsforsikringer, der ikke finder anvendelse ved skadesforsikringer.
26. As erhvervsevnetabsdækning er oplistet på Bilag 7 til FIL og er en skadesforsikring tegnet i et livsforsikringselskab, jf. FIL § 19, stk. 1. Skadesforsikringen er derfor ikke undergivet den lovregulering, der finder anvendelse for livsforsikringsvirksomhed.
27. Denne sondring kommer til udtryk i BEK nr. 433 (1999), der regulerer grundlagsrenten for livsforsikring, men derimod ikke ved skadesforsikring.
28. Finanstilsynet fastsætter den maksimale grundlagsrente for livsforsikring. I perioden fra 1. juli 1999 - 31. december 2010, udgjorde rentesatsen 1,5% efter fradrag. Den 1. januar 2011 blev renten nedsat til 0,5% efter fradrag (BEK nr. 1369, 2010). Danica anvendte 0,5%-grundlaget på livsforsikringer fra den 1. juli 2011².
29. Denne sag omhandler As skadesforsikring. Den særlovgivning der gælder livsforsikring, finder derfor ikke anvendelse. Hverken FIL eller BEK nr. 433 (1999) og senere ændringer, indeholder en regulering af grundlagsrenten for skadesforsikringen, jf. ovenfor.

2.1.1 Bonustilskrivning ved skadesforsikringsvirksomhed

30. Bonustilskrivning på skadesforsikringer er heller ikke reguleret i lovgivningen. Reglerne for bonus er reguleret i bonusregulativet, der udgør en del af forsikringens tekniske grundlag.

¹ For forsikringsåret 2011 er beløbet opgjort til kr. 4.364 (3.724 (tabet for juli – december) + 10.539 (tabet for januar – juni) / 181 (dage i perioden januar – juni) x 11 (dage i juni)). Beløbene for 2012, 2013, 2014, 2015 og 2016 er ikke periodiseret og udgør henholdsvis kr. 11.329, kr. 15.454, kr. 17.795, kr. 22.045 og kr. 26.353, jf. korrigeret bilag O.

² Danica Pension fik sammen med en række andre livsforsikringselskaber, dispensation fra ikrafttrædelsesbestemmelsen, således at den nye grundlagsrente blev anvendt fra 1. juli 2011.

31. Bonusregulativet og det tekniske bilag er til internt brug, og er ikke udleveret til X eller A. Regulativet er derfor ikke låst fast ved aftalegrundlaget og har ikke løftevirkning.
32. Der gælder ikke en anmeldelsespligt af det tekniske grundlag ved skadesforsikringer, jf. Fil § 20, stk. 1, modsætningsvis. Tilsvarende gælder hverken bekendtgørelse om anmeldelse af det tekniske grundlag, eller contributionsbekendtgørelsen for skadesforsikringer.

2.1.1 Bonusregulativet for syge- og ulykkesforsikringer

33. Danicas bonusregulativ for syge- og ulykkesforsikringer (bilag 9/Q) finder anvendelse for As skadesforsikring.
34. Danica kan ændre bonusregulativet og ophøre med at give bonus, ligesom Danica kan ændre satserne for rente, omkostninger og risiko med øjeblikkelig varsel, jf. bilag 9/Q, § 3, og bilag 6.
35. Bonus består af en eventuel rentegevinst (positiv bonus) og et eventuelt gebyr (negativ bonus), og bliver anvendt til forhøjelse (opskrivning) af den løbende ydelse, jf. § bilag 9/Q, §§ 2 og 4.
36. Frem til den 31. december 2002, blev bonusbeløbet sat til kr. 0, hvis det blev negativt, jf. bilag 9. Danica påtog sig dermed risikoen for, at investeringsafkastet udviklede sig negativt i forhold til renteforudsætningen.
37. Den 1. januar 2003 begyndte Danica at tilskrive ordningerne med en grundlagsrente på 2,5%, kontostyrkelse. Denne ændring meddelte Danica sine kunder i december 2002 og senere skrivelser, jf. bilag P og 33.
38. Bonusregulativet blev tilsvarende ændret. Bonusbeløbet blev ikke længere sat til kr. 0, hvis det blev negativt, jf. bilag Q.
39. Kontostyrkelse kan karakteriseres som en betinget bonustildeling, der kan tilbageføres, hvis den efterfølgende udvikling viser, at grundlaget for tildelingen er uforvarsligt. Herved står kontostyrkelse i modsætning til bonus, der endeligt tilkommer forsikringstageren, når den er tildelt. De garanterede ydelser vil aldrig kunne nedsættes. Kontostyrkelse er anerkendt i retspraksis, jf. U.2010.1843H.

2.1.2 Det tekniske bilag til bonusregulativet for syge- og ulykkesforsikringer

40. Det tekniske bilag (bilag 10) indeholder de matematiske formler ved beregning af bonus efter bonusregulativet for skadesforsikringen (bilag 9/Q). Det tekniske bilag er til intern brug, men fremsendes i uddrag ved kundehenvendelser, jf. bilagets side 1.
41. Formlen i § 3 for den ikke-garanterede rentebonus for skadesforsikringer under udbetaling, er en forudsætning for at beregne bonustilskrivningen. Den er sålydende:

"i = 5,0 % [...]"

$$\text{Bonus aktuel} = \text{Ultimoreserve} * i^3$$

$$\text{hvor } i^3 = (i-g)/(1+g)$$

g er grundlagsrenten"

42. Grundlagsrentesatsen er ikke defineret i det tekniske bilag. Det fremgår:

"Hvis forsikringen er fordelt på flere grundlagsrenter, beregnes bonusbeløbet ved hjælp af ovennævnte metode på hver grundlagsrente for sig. "

43. As forsikring er fordelt på et 2,5%-grundlag for skadesforsikringen og et 0%-grundlag for nye ydelser for kontostyrkelse, jf. bilag 26.
44. Formlens variabel "i" udgjorde kontorenten, der udgjorde 5%, variabelen "g" udgjorde 2,5% (grundlagsrenten på kollektive vilkår) og 0% for nye ydelser.

2.2 Grundlagsrenten

45. I forbindelse med indgåelsen af en firmapension, overtager forsikringselskabet forpligtelsen til at udbetale forud fastsatte beløb ved nærmere definerede begivenheder.
46. Renteforudsætningen er et element i det tekniske grundlag, der også omfatter omkostninger og risiko. Det tekniske grundlag definerer forholdet mellem præmier og ydelser.
47. Grundlaget for livsforsikringsvirksomhed kan opdeles i det, der svarer til 1. ordens grundlaget, der udgør tegningsgrundlaget, og 2. ordens grundlaget. På 1. ordens grundlaget skal forudsætningerne om rente, risiko og omkostninger være betryggende fastsat, jf. FIL § 21, stk. 1. Selskabet opkræver dermed en præmie, der overstiger den forventede værdi af de aftalte ydelser. Det overskud der herefter opstår, tildeles forsikringstagerne som bonus, samt tildeles aktionærerne i form af risikotillæg
48. På 2. ordens grundlaget fremregner selskabet årligt forsikringsydelserne på baggrund af de realiserede, overskydende beløb og på baggrund af realistiske forventninger. Det betyder, at 2. ordens grundlaget er udtryk for den realistiske forventede forbindelse mellem præmier og ydelser uden noget sikkerhedstillæg. Det afhænger af det faktiske forløb, hvor stor en del af sikkerhedsmarginen, der rent faktisk kan afspejles i bonus.
49. Forskellen på 1. og 2. ordens grundlag er den tildelte bonus på livsforsikringen.
50. En skadesforsikring etableres med et risiko-, rente- og omkostningselement, jf. eksempelvis bilag 3. De tre elementer i tegningsgrundlaget er, i modsætning til livsforsikring, ikke underlagt et krav om, at de tre elementer er fastsat efter

forsigtighedsprincippet³. Præmien svarer til det forventede 2. ordens grundlag. I en firmapension fastsættes præmien ikke for den enkelte. Der fastsættes en fælles pris for alle medarbejdere i firmaet baseret på sammensætningen af alder, køn og beskæftigelse.

51. I firmapensionen mellem X og Danica, er der ydet rabat på præmien for skadesforsikringen, der alene gives på risikoelementet. Dermed er præmien lavere end opgjort på 2. ordens grundlaget.
52. I ordningen mellem X og Danica, ligesom Danicas øvrige ordninger, bliver det renteoverskud, der opstår, hvis kontorenten overstiger grundlagsrenten, tilskrevet som bonus på aktuelle policer.
53. Desto lavere præmien er i forhold til 1. ordens grundlaget (jo billigere Danica sælger dækningen), desto mindre er muligheden for bonus. Det skyldes, at en højere grundlagsrente og en lavere præmie, resulterer i en slags "*foruddiskonteret bonus*"⁴.
54. Danica tilbød altså en lavere præmie for skadesforsikringens dækning, ved at anvende en grundlagsrente på 2,5 % i stedet for grundlagsrenten for livsforsikring, hvilket medførte, at en større del af kundens samlede pensionsindbetaling dermed kunne anvendes til opsparing. Denne prissætning forringede dog også muligheden for uddeling af bonus.
55. Hvis der indlægges en forudsætning om, at grundlagsrenten reguleres op og ned, påvirker det også reserven. Der vil derfor samtidig med en nedsættelse af grundlagsrenten skulle ske en samtidig nedsættelse af ydelsen for at fastholde reservens størrelse. Dette er i overensstemmelse med de sædvanlige ændringsforbehold i aftalegrundlaget, jf. punkt 2.3 nedenfor.
56. Det er en misforståelse, når Forbrugerombudsmanden anfører, at begrebet "*grundlagsrente*" er en henvisning til grundlagsrenten for livsforsikring. Begrebet dækker over en indlagt renteforudsætning i såvel livs- som skadesforsikringer og størrelsen heraf vil derfor afhænge af den konkrete aftale.

2.2 Ændringsforbehold

57. Det er sædvanlig aftaleretlig praksis, at firmapensioners bonusregulativ kan ændres med ændringsforbeholdene, både før og efter en forsikring bliver aktuel.
58. Denne praksis er anerkendt af Finanstilsynet, jf. bilag R. Skadesforsikringer er ikke underlagt lovgivningen for livsforsikringer, men aftalestrukturen har fællestræk, hvorfor Finanstilsynets praksis er relevant.
59. Finanstilsynet anfører om de aftaleretlige ændringsforbehold ved bonus (bilag R, side 27):

³ En livsforsikringsvirksomhed, som baserer præmieberegningen på realistiske forudsætninger (f.eks. livrenter uden ret til bonus), er modsætningsvis ikke forpligtet til at give forsikringstagerne andel i et eventuelt overskud på forsikringen, jf. bilag R, kapitel 2.1.

⁴ Rapport om fastsættelse af maksimal grundlagsrente (bilag 8), punkt 3.2.3

"Det ses ofte, at der i forsikringsaftalen henvises til, at beregning, fordeling og evt. anvendelse af bonus sker efter det til enhver tid gældende bonusregulativ..."

60. Og:

"Henset til de meget lange kontraktperioder i livsforsikring kan der være behov for at indbygge en vis rummelighed i aftale-grundlaget [...]"

Denne rummelighed er historisk opnået gennem en henvisning i aftalerne til det til enhver tid gældende bonusregulativ eller lignende, jf. nedenstående eksempler." (min understregning)

61. Finanstilsynet anfører endvidere (bilag R, side 30):

"Når man skal vurdere mulighederne for løbende at ændre eksempelvis bonusanvendelse i denne type af pensionsordninger, har det betydning, at der er flere aftaleparter involveret. Således kan aftalerne give f.eks. overenskomstparterne mulighed for at ændre pensionsordningen, både fremadrettet og for allerede indbetalte midler uden forsikringstagerens udtrykkelige accept." (min understregning)

62. Finanstilsynet anerkender, at overenskomstparterne kan ændre pensionsordningen, både fremadrettet og for allerede indbetalte midler uden forsikringstagerens accept⁵.

63. Finanstilsynet mener ikke, at en ændring af bonusregulativet berører selve aftalens substans (bilag R, side 28):

"Derimod er det et almindeligt standardvilkår i forsikringsbetingelserne, at fordelingen af bonus til den enkelte og eventuelt anvendelsen af bonus sker efter "det til enhver tid gældende" bonusregulativ, der er anmeldt til Finanstilsynet. Der ligger således i den anvendte formulering, at bonusregulativer kan ændres i forsikringens løbetid, uden at der hermed er tale om en aftaleændring." (min understregning)

64. De sædvanlige ændringsforbehold findes i Danicas forsikringsbetingelser (bilag 5, 12) og det tekniske grundlag (bilag 9/Q, § 3 og bilag 10, § 3). Det gøres derfor gældende, at en ændring af forsikringsvilkårene og bonusregulativet ikke er en aftaleændring.

65. Finanstilsynet mener at ændringsforbehold er både sædvanlige og rimelige (bilag R, side 31):

"Praksis understreger, at det er sædvanligt, at der aftales en adgang til at ændre bonusregulativet, samt at denne adgang udnyttes. Et forbehold i aftalen om at kunne ændre bonusregulativet er et væsentligt instrument i langvarige kontraktforhold."

66. Og endelig:

"Finanstilsynet har gennem sin praksis klart tilkendegivet, at det ikke generelt anses for urimeligt over for forsikringstagerne, at livsforsikringsvirksohmhederne forbeholder sig adgang til at ændre bonusregulativet..."

⁵ Dansk Pensionsret, Bryde Andersen, (1.udg.), side 172

67. På denne baggrund bestrides det, at et ændringsforbehold er i strid med aftalelovens § 36.
68. De af Forbrugerombudsmanden citerede afgørelser, U.1934.190Ø, U.1934.282H og U.1952.103 vedrører vedtægtsændringer efter foreningsretten og finder ikke anvendelse ved skadesforsikring.

2.3 Aftalestrukturen

69. En firmapension indgås mellem en pensions giver og en arbejdsgiver, hvorefter medarbejderne kan eller skal tiltræde ordningen. Ordningen kan defineres som en kollektiv forsikring, der består af et trepartsforhold.
70. Det er arbejdsgiveren der er aftalepart, og medarbejderne der efterfølgende accepterer ordningen ved indtrædelsen i ordningen⁶. Den enkelte medarbejder er forsikringstager efter FAL §§ 2-3, og dermed den der har krav på ydelserne.
71. Aftalestrukturen involverer flere berettigede og forpligtede parter. Der skal derfor sondres mellem det aftaleforhold der foreligger mellem Danica, X og A.
72. Derudover kan aftaleforholdet mellem X og Mercer kvalificeres som et fuldmagtsforhold. Der er dermed identifikation mellem X og Mercer. Danica og X er firmapensionens parter, jf. bilag 15, § 1.
73. Aftaleforholdet mellem A og X er ikke et fuldmagtsforhold, da A først indtrådte, efter overenskomstaftalen var indgået mellem Danica og X. A havde ikke råderet over firmapensionen, så længe ansættelsesforholdet bestod, jf. blandt andet bilag 15, § 12.
74. Finanstilsynet anerkender denne praksis. Det fremgår (bilag R, side 30):

“De overenskomstbaserede arbejdsmarkedspensionsordninger, for hvilke det gælder, at en rammeaftale indgås mellem løn-modtager- og arbejdsgiverorganisationer, og de firmabaserede ordninger, hvor der indgås en aftale mellem den enkelte virksomhed og livsforsikringsvirksomheden.

Disse aftaler danner rammen om de aftaler, som den enkelte bliver en del af gennem sin ansættelse.” (min understregning)

75. Overenskomsten mellem virksomheden og forsikringsselskabet danner rammen om de aftaler, som arbejdstageren bliver del af gennem sin ansættelse, jf. tillige U.2011.2273/2H, hvor Højesteret slog fast, at en firmapensionsoverenskomst er en rammeaftale.
76. A er ikke part til overenskomsten, men indtrådte i den bestående aftale mellem X og Danica. Det afgørende er derfor, hvilket indhold Xs firmapension hos Danica har, og om dette indhold efterfølgende er ændret ved den fejlagtige henvisning til grundlagsrenten for livsforsikringer (bilag 8, 10 og 11).

⁶ Arbejdsmarkedspension, Bryde Andersen og Kristiansen, (1.udg.), side 297 og U 2008B.401, Sørensen, side 405

3. Xs firmapension hos Danica

77. Xs firmapension omfatter en pensionsdel (herefter "livsforsikringen") og en forsikringsdel, der blandt andet omfatter erhvervsevnetabsdækningen (herefter "skadesforsikringen").
78. Skadesforsikringen blev tilbudt med en grunddækning på kollektive vilkår og en ekstra dækning på individuelle vilkår. As skadesforsikring er kun baseret på kollektive vilkår.

3.1 Aftalegrundlaget for firmapensionen

79. Firmapensionen er baseret på en firmaoverenskomst. Aftalegrundlaget består derfor af overenskomsten og de tilknyttede aftaledokumenter, der dannede grundlaget for overenskomsten.
80. Det tekniske grundlag for skadesforsikringen er fastlagt i Danicas bonusregulativ og det tekniske bilag for skadesforsikringen, jf. punkt 2.1 ovenfor.
81. Den følgende fremstilling er opdelt i et afsnit om forhandlingsprocessen og firmaoverenskomstens ordlyd.

3.1.1 Forhandlingsprocessen

82. X sendte i efteråret 2001 deres firmapension i udbud. X blev repræsenteret af den specialiserede forsikringsmægler Mercer Danmark A/S (herefter "Mercer"), der definerede vilkårene for udbudsprocessen.
83. Danica indleverede i marts 2001 et tilbud om firmapension (bilag 16). Tilbuddet indeholdt de grundlæggende forudsætninger, samt det gældende beregningsgrundlag for forsikringsprodukterne. Tilbuddet indeholdt ikke udtømmende de øvrige vilkår for ordningen.
84. Danica tilbød en grunddækning for den kollektive skadesforsikring på 30% af medarbejderens løn, samt mulighed for ekstra kollektiv dækning op til 30% på samme vilkår, jf. bilag 16, side 4.
85. Grundlagsrenten for den kollektive skadesforsikring med grunddækningen på 30% er følgende (bilag 16, side 3):

"Præmien er beregnet på basis af den naturlige præmie i et G82 3 %-grundlag."

86. Der skete et fradrag for sikkerhedstillæg på ca. 0,5%, hvorfor grundlagsrenten udgjorde 2,5% (herefter "2,5%").
87. Som supplement eller alternativ til den ekstra kollektive dækning, kunne medarbejderen vælge 0 - 50% ekstra individuel skadesforsikringsdækning, hvor renteforudsætningen etableredes på et G82 - 2% grundlag (1,5% efter fradrag af sikkerhedstillæg - herefter 1,5%). Dækningen kunne maksimalt udgøre 80% af lønnen, jf. bilag 16, side 4.

88. Den individuelle skadesforsikring havde en forhøjet præmie (jo lavere grundlagsrente, desto højere præmie).
89. Danicas tilbud vandt udbudsprocessen. Danica og Mercer (på vegne af X) indledte herefter en forhandlingsproces om den endelige formulering af overenskomsten. Det fremgår af korrespondancen (bilag A), at Danica fremsendte et udkast, hvortil Mercer fremkom med bemærkninger.
90. Mercer havde en række bemærkninger til udkastet. Der var ingen bemærkninger der angik beregningsgrundlaget, herunder grundlagsrenten for skadesforsikringen. Grundlagsrenten var ikke genstand for forhandling og blev i lighed med øvrige beregningstekniske vilkår ikke nævnt i den endelige overenskomst.
91. Det er sædvanligt, at en firmaoverenskomst indeholder oplysninger om ordningen i hovedtræk, mens de tekniske oplysninger findes i det tekniske grundlag. Danica og X havde også aftalt andre vilkår for ordningen, der ikke blev gengivet i overenskomsten.
92. Det følger af korrespondancen mellem Danica og Mercer (bilag A) om omkostningerne, at medarbejderne kunne overføre tidligere ordninger til Danica omkostningsfrit, uden at det fremgår af overenskomsten. Parterne havde også på en række andre punkter aftalt vilkår, der ikke blev gengivet i overenskomsten.

3.1.2 Firmaoverenskomstens ordlyd

93. Den endelige firmaoverenskomst blev indgået af X og Danica den 10. juli 2001, med virkning fra den 1. juli 2001, jf. bilag 15, §§ 1 og 17.
94. Overenskomsten gengav de generelle vilkår der fremgik af Danicas tilbud (bilag 16), mens de beregningstekniske vilkår fremgik af det tekniske grundlag.
95. Firmapensionen er lønrelateret og omfattede alle fastansatte medarbejdere, dog således at den var frivillig for medarbejdere der var ansat inden 1. juli 2001, jf. bilag 15, §§ 2 og 3.
96. Den enkelte medarbejder valgte forsikringsdækning inden for overenskomstens rammer, herunder den obligatoriske kollektive dækning på 30% med mulighed for tilvalg af ekstra kollektiv dækning på 30%, jf. bilag 15, § 5.
97. Den årlige reguleringsdato var den 1. juli, dog forelå der separate betingelser for skadesforsikringen, jf. bilag 15, § 6.
98. Præmien for skadesforsikringen fastsættes for et år ad gangen, på grundlag af den pensionsbestemmende løn og gruppens erhvervs-, alders- og kønsmæssige sammensætning, jf. bilag 15, § 7, jf. § 6. Det skyldtes, at præmien blandt andet fastsættes på baggrund af gruppens sammensætning, der ændres over tid. Grundlagsrenten blev ikke fastsat for et år ad gangen, jf. punkt 2.2.

99. Bonustilskrivning skete efter Danicas til enhver tid gældende bonusregulativ. Bonusregulativet for livsforsikring har ikke betydning for sagen, hvorimod bonusregulativet for skadesforsikringen er fremlagt som bilag 9/Q.
100. Medarbejderen var ejer af ordningen. Så længe ansættelsesforholdet bestod, kunne medarbejderen ikke ophæve ordningen, jf. bilag 15, § 12.
101. Skadesforsikringen er etableret i livsforsikringselskabet og underlagt de gældende regler for skadesforsikringer, jf. bilag 15, § 12. For skadesforsikringen gjaldt specielle forsikringsbetingelser, medmindre de var fraveget i overenskomsten. Indholdet af overenskomsten har således forrang for indholdet af de specielle forsikringsbetingelser.

3.2 Firmaoverenskomstens indhold

102. Indholdet af firmaoverenskomsten fastlægges på baggrund af aftalegrundlaget, med inddragelse af aftalerettens almindelige regler om udfyldning og fortolkning, jf. eksempelvis U.2011.1750H og U.2011.2273/2H⁷.

3.2.1 Aftalegrundlaget

103. Aftalegrundlaget består af aftalen, samt de aftaledokumenter, der er udarbejdet forud for aftalens indgåelse.
104. Princippet fremgår af U.1980.756H, hvor vilkår der fremgik af en salgsopstilling (tilbud) ikke var gengivet i den endelige købsaftale. Højesteret fandt, at vilkåret var aftalt og lagde til grund, at salgsopstillingen udgjorde en del af aftalegrundlaget.
105. Tilsvarende kan et udkast indgå i aftalegrundlaget, hvis der foreligger kutyme for ikke at medtage alle detaljer i den endelige aftale⁸.
106. Det er en branchekonform fremgangsmåde at gengive de generelle bestemmelser i overenskomsten, hvorimod de tekniske detaljer fremgår af det øvrige grundlag, jf. eksempelvis U.2011.2273/2H, hvori Højesteret lagde til grund, at en firmaoverenskomst er en rammeaftale.
107. Mercer (på vegne X) besluttede, at en række aftalte tekniske vilkår ikke skulle fremgå af overenskomsten, jf. bilag A. Danica kan således ikke bebrejdes, at vilkåret om en grundlagsrente på 2,5% ikke fremgår af den endelige overenskomst. Fremgangsmåden er overensstemmende med branchekutymen.
108. Danica og Mercer (på vegne X) er professionelle parter, med en specialiseret forståelse for pensionsordninger. Forhandlingen skete dermed mellem to professionelle og ligeværdige kontrahenter, jf. punkt 3.2.2 nedenfor.
109. Det savner mening, når Forbrugerombudsmanden anfører, at et beregningsgrundlag der fremgår af et accepteret tilbud ikke indgår i aftalegrundlaget. Det gør sig særligt

⁷ ET 2012.255, Lyng Andersen og Schaumburg-Müller

⁸ Grundlæggende aftaleret, Bryde Andersen, (4.udg.), side 321

gældende, når parternes efterfølgende forhandlingsproces tog udgangspunkt i tilbudet, uden at forhandle vilkåret om beregningsgrundlaget.

110. Hvis tilbudet ikke er en del af aftalegrundlaget, indeholder firmapensionen flere uregulerede forhold. Overenskomsten indeholder ikke bestemmelser om prissætning, risikobonus, antagelsesrabat, karenstid, fareklasser, risikogrupperoplysninger, serviceydelse og oplysninger om sygdomstyper. Disse forhold er derimod fastsat i tilbudet. For skadesforsikringens renteforudsætning ville det betyde, at der ikke var aftalt nogen pris for dækningen. Forbrugerombudsmanden har ikke anvist, hvad der i så fald er gældende for disse bestanddele af ordningen.
111. Det savner også mening at tilsidesætte et aftalt vilkår, når der ikke foreligger andre eller modstridende bestemmelser om grundlagsrenten for skadesforsikringen. Havde Danica og X aftalt en anden grundlagsrente, må der være en formodning for, at grundlagsrenten ville have været genstand for særskilt forhandling eller aftale.
112. Endelig har det formodningen imod sig, at X i det løbende kontraktforhold ville acceptere anvendelsen af en grundlagsrente på 1,5%, hvis der var aftalt en anden højere grundlagsrente.
113. På denne baggrund gør Danica gældende, at firmaoverenskomsten og tilbudet om overenskomsten samlet udgør aftalegrundlaget, og entydigt indeholder et vilkår om en grundlagsrente på 2,5%.

3.2.2 Udfyldning og fortolkning af aftalegrundlaget

114. Ligesom aftalegrundlaget, peger enhver udfyldning og fortolkning på, at der er aftalt en grundlagsrente på 2,5%. De afgørende momenter er særligt parternes subjektive forståelse af aftalen samt formåls- og forudsætningslæren.
115. Det er fast praksis, at en firmaoverenskomst skal fortolkes i overensstemmelse med overenskomstforhandlingerne, jf. eksempelvis U.1968.16H hvor en bestemmelse i en overenskomst blev fortolket i overensstemmelse med parternes fælles forståelse af aftalen, som den kom til udtryk under forhandlingerne.
116. Det gøres gældende, at Danica og Mercer (på vegne X) havde en fælles forståelse af, at grundlagsrenten for skadesforsikringen var 2,5%.
117. Mercer (på vegne X) besluttede, at ikke alle vilkår fra tilbudet tillige skulle gengives i firmaoverenskomsten, men at de alligevel var en del af aftalen. Grundlagsrenten var ikke genstand for senere forhandling, hvorfor det må lægges til grund, at det var parterne fælles forståelse, at grundlagsrenten var 2,5%.
118. Der er ingen holdepunkter for, at parterne fraveg tilbudet om en grundlagsrente på 2,5%. Samtidig er der ingen holdepunkter for, at parterne har aftalt en grundlagsrente, der følger grundlagsrenten for livsforsikring.
119. A var ikke part til aftalen og deltog ikke i forhandlingsforløbet. Hun kan aldrig have nogen relevant indsigt i parternes subjektive forståelse af aftalen.

120. Sædvaner og kutymen kan tillægges betydning ved udfyldning, da de efter aftaletypen, parternes branche og aftalens genstand, kan fastlægge aftalens retsvirkninger og parternes forpligtelser. Anvendelsen af sædvaner og kutymen afhænger af aftaleparterne og deres kendskab til brancheforholdene⁹.

121. Det har betydning, at Danica og Mercer har et særligt branchekendskab, og at det er en branchekonform fremgangsmåde, at de beregningstekniske vilkår ikke fremgår af selve firmaoverenskomsten.

122. Finanstilsynet anfører om forhandlingen af en firmaoverenskomst (Bilag R, side 30):

”Da arbejdsmarkedspensionsordningers udformning således er et resultat af en forhandling mellem ligeværdige parter, og vilkårene ikke, som tilfældet hyppigt er for individuelle forsikringstagere, ensidigt er fastlagt af livsforsikringsvirksomheden, betyder det bl.a., at koncipistreglen spiller en mindre rolle i fortolkningen af aftalerne.”

123. Det er den fælles forståelse mellem Danica og Mercer (på vegne X) – der indbyrdes er ligeværdige – der har betydning, hvorimod koncipistreglen i alle tilfælde spiller en mindre rolle¹⁰.

124. På denne baggrund gøres det gældende, at aftalegrundlaget – ligesom enhver udfyldning og fortolkning heraf – indeholder et vilkår om en grundlagsrente på 2,5 %.

4. As indtræden

125. A indtrådte frivilligt i firmapensionen den 20. juli 2001 med virkning fra den 1. juli 2001, jf. bilag 15, §§ 1 og 3. Hun indtrådte dermed i ordningen, efter firmaoverenskomsten blev indgået mellem Danica og X den 10. juli 2001, jf. ovenfor.

126. A udfyldte indmeldelsesblanketten og valgte den obligatoriske kollektive grunddækning med ekstra kollektiv dækning på 30%. Den samlede dækning blev etableret med en grundlagsrente på 2,5%. A var bekendt med indholdet af overenskomsten, jf. bilag B.

127. Danica bekræftede den 9. august 2001, at A var omfattet af ordningen på de ønskede vilkår, jf. bilag C.

128. A har modtaget en række meddelelser efter indtrædelsen, herunder forsikringsbetingelser, dækningsoversigter og øvrig korrespondance. Disse meddelelser behandles enkeltvist.

129. A modtog ikke bonusregulativet for erhvervsevnetabsdækningen og det tekniske bilag (bilag 9, 10 og Q).

⁹ Aftaler og mellemmand, Lyng Andersen og Bo Madsen, (6. udg.), side 427 og 430

¹⁰ Tilsvarende betragtninger i Bryde Andersen og Kristensen: Arbejdsmarkedspension, (2009), side 106-109, samt Pedersen, Thomas Dahl, Kandidatafhandling, kapitel 7.3.

4.1 Forsikringsbetingelserne

130.A modtog de almindelige forsikringsbetingelser (bilag 5) og forsikringsbetingelser for skadesforsikringen (bilag 6).

4.1.1 De almindelige forsikringsbetingelser

131.De almindelige forsikringsbetingelser er fælles for firmapensionen, men skadesforsikringen er baseret på en separat aftale med tilhørende forsikringsbetingelser, jf. betingelserne, side 3.

132.Af side 3 fremgår om skadesforsikringen:

"Præmien fastsættes for et år ad gangen på grundlag af gruppens fordeling på alder, køn og beskæftigelse samt den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer. Som det fremgår af de særlige forsikringsbetingelser, er den præmie, som opkræves, forsikringens tarifpræmie fratrukket bonus." (min fremhævning)

133.Det blev fejlagtigt oplyst, at præmien for skadesforsikringen blandt andet fastsættes på baggrund af grundlagsrenten for livsforsikring. Denne svarede på tidspunktet til 1,5%, jf. BEK nr. 433 (1999).

134.Omvendt indeholder de almindelige forsikringsbetingelser ikke oplysninger om bonusregulering for skadesforsikringen.

4.1.2 Forsikringsbetingelser for skadesforsikringen

135.Forsikringsbetingelserne (bilag 6) gælder specifikt for skadesforsikringen, jf. tilsvarende bilag 5, side 3. Der gælder begrænsede tilsynsregler for skadesforsikringen, jf. bilag 6, side 2.

136.Vilkåret om regulering af præmie og forsikringsydelser er sålydende:

"Der vil ske en årlig regulering af såvel forsikringsydelse som præmie i henhold til den indgåede overenskomst (aftale) mellem arbejdsgiveren og selskabet."

137.Forsikringsbetingelserne fastslog dermed, at forsikringsydelsen og præmien blev reguleret i henhold til firmaoverenskomsten mellem X og Danica (bilag 15).

138.Under overskriften "Bonus/omkostninger" på side 12 fremgår:

"Dækninger ved tab af erhvervsevne, tegnet som skadesforsikringer i livsforsikringsselskabet, har ret til bonus efter dette selskabs til enhver tid gældende bonusregulativ. Selskabet har ret til at ændre bonusregulativet – herunder ret til at ophøre med at give bonus."

139.Danica havde til enhver tid ret til at ændre bonusregulativet og ret til at ophøre med at give bonus, uden As accept. Der er tale om et sædvanligt ændringsforbehold, jf. punkt 2.3.

4.2 Dækningsoversigter

140.A har modtaget adskillige dækningsoversigter, herunder oversigt af 23. august 2001 (bilag 3), 3. december 2002 (bilag 4), 23. juli 2003 (bilag 21), 10. april 2006 (bilag 33), 19. februar 2007 (bilag D), 30. maj 2008 (bilag 37), 4. april 2012 (bilag 12), og af 21. februar 2013 (bilag 13).

141.En dækningsoversigt er et øjebliksbillede af ydelserne. Når en ny dækningsoversigt udstedes, erstatter den automatisk den foregående oversigt, jf. bilag D, side 4. Det er derfor den nyeste dækningsoversigt, der er gældende for forsikringen.

142.Tilsvarende finder FAL §§ 113-114 ikke anvendelse, hvorfor dækningsoversigterne ikke er et værdipapir og ikke medfører nogen rettighed for besidderen mod selskabet. Erstatning af en bortkommen dækningsoversigt sker uden mortifikation, jf. bilag 5. En dækningsoversigt er således ikke et aftaledokument.

4.2.1 Dækningsoversigt af 23. august 2001, 3. december 2002 og 23. juli 2003

143.A modtog tre dækningsoversigter i perioden 23. august 2001 - 23. juli 2003, der fejlagtigt anfører, at præmien blandt andet blev fastsat på baggrund af grundlagsrenten for livsforsikring, jf. bilag 3, 4 og 21, side 2.

144.Dækningsoversigterne indeholdt ikke oplysninger om bonusregulering eller grundlagsrenten for skadesforsikringen.

145.Oversigterne sondrede ligesom de almindelige forsikringsbetingelser (bilag 5, side 10) mellem den præmieregulering, der fandt sted for livsforsikringen efter grundlagsrenten for livsforsikring og den præmieregulering, der fandt sted for skadesforsikringen, der ikke var garanteret og kunne ændres løbende, jf. bilag 3, side 5-6, bilag 4, side 4-5 og bilag 21, side 4-5.

146.Denne oplysning var korrekt og i modstrid med den fejlagtige henvisning til grundlagsrenten for livsforsikring. Dækningsoversigterne indeholdt således modstridende oplysninger om præmiereguleringen.

147.Den fejlagtige henvisning fremkom i en sammenhæng, der indeholdt en korrekt talmæssig opgørelse af ydelserne. Forbrugerombudsmanden bestrider ikke i denne sag, at den talmæssige opgørelse er korrekt.

148.Af bilag til dækningsoversigten (bilag 3) side 1 fremgår prognosen for afkastet på livsforsikringen, herunder at rentesatsen for livsforsikringen udgjorde 1,5%. Rentesatsen for skadesforsikringen fremgår ikke.

149.Dækningsoversigt af 23. juli 2003 (bilag 21) er den sidste dækningsoversigt A modtog med den fejlagtige henvisning.

4.2.2 Dækningsoversigt af 10. april 2006, 19. februar 2007, 30. maj 2008, 4. april 2012 og 21. februar 2013

150.Dækningsoversigt af 23. juli 2003 (bilag 21), blev erstattet af dækningsoversigt af 10. april 2006 (bilag 33). Den nye oversigt indeholdt ikke længere den fejlagtige henvisning. Det fremgik i stedet (side 3):

"Vi beregner, fordeler og bruger bonus for den enkelte forsikring efter det bonusregulativ, der gælder til enhver tid."

151. Dette er en korrekt henvisning til bonusregulativet for skadesforsikringen. Den korrekte henvisning er indeholdt i alle dækningsoversigter efter den 10. april 2006.

152. Det fremgår af dækningsoversigten af 10. april 2006:

"Den del af forsikringen, der er baseret på en rente svarende til 2,5 procent, har på grund af de økonomiske forhold ikke fået tilskrevet bonus på sædvanlig vis siden den 01.01.2003. Den har i stedet for fået tilskrevet kontostyrkelse." (min fremhævnings)

153. Alle oversigter indeholdt ligesom de foregående, en korrekt talmæssig opgørelse af ydelserne. Forbrugerombudsmanden bestrider ikke i denne sag, at den talmæssige opgørelse er korrekt.

154. Dækningsoversigterne sondrede, i lighed med de tidligere dækningsoversigter og de almindelige forsikringsbetingelser (bilag 5), mellem livsforsikringer, der var garanterede og indregnet med en grundlagsrente på 1,5 % – og skadesforsikringer, der ikke var garanterede.

4.3 Øvrig korrespondance

155. A har modtaget en række meddelelser af betydning for sagen, herunder om overgangen til kontostyrkelse og om grundlagsrenten for skadesforsikringen.

4.3.1 Korrespondance om overgangen til kontostyrkelse på skadesforsikringen

156. Danica begyndte den 1. januar 2003 at anvende kontostyrkelse på skadesforsikringen, jf. punkt 2.1.1. Denne ændring meddelte Danica sine kunder i december 2002 (bilag P).

157. Baggrunden for ændringen var, at de økonomiske forhold medførte et behov for store hensættelser for at sikre, at Danica kunne udbetale de garanterede ydelser under ordningen.

158. Det fremgår af brevet:

"Danica Pension finder det derfor fra den 1. januar 2003 heller ikke betryggende at tilskrive bonus på sædvanlig vis på forsikringer på 3 pct. grundlaget. Derfor tilskrives vi fra den 1. januar 2003 også hver enkelt forsikringskonto kontostyrkelse, hvis forsikringen er tegnet på 3 pct. grundlaget."

159. Oplysningen fremgår også i oversigten af 10. april 2006 (bilag 33) og 15. december 2008 (bilag 27).

160. Det fremgår alle steder, at det er forsikringer med et grundlag på 2,5% efter fradrag, der får tilskrevet kontostyrkelse.

4.3.2 Korrespondance om grundlagsrenten for skadesforsikringen

161.A har været i korrespondance med Danica om grundlagsrenten for skadesforsikringen. As e-mail af 9. december 2010 (bilag 25) og Danicas skrivelse af 3. marts 2011 (bilag 26) har betydning for sagen.

162.Det fremgår af As e-mail (bilag 25):

"f) Til slut har jeg et spørgsmål. Hvordan beregnes reguleringen af den årlige udbetaling p.g.a tab af erhversevne?"

163. Spørgsmålet angik altså, hvordan skadesforsikringen blev reguleret. Det er kernen af den problemstilling sagen omhandler.

164.Det fremgår af Danicas skrivelse (bilag 26):

"Regulering af din udbetaling ved tab af erhversevne

[...]

Grundlag:

Beregningsgrundlaget for dækningen ved tab af erhversevne. Alle nye ydelser for kontostyrkelse/bonus bliver oprettet på 0 procent beregningsgrundlag.

[...]

Grundlag	Ydelse	Passiv	Saldo	Bonus-sats	Konto-styrkelse	Ad-min.gebyr	Til op-skriv-ning	Re-gule-ling	Ny ydelse
2,5095%	219600	8,345675	1832710	0,002468	4523,13				219600
0%	11655	9,5655501	111486	0,027625	3079,80	708,00	6895,09	721	12376
								721	231976

(min fremhævnning med rød markør)"

165.Det fremgår af den markerede tabel ovenfor, at skadesforsikringen havde en grundlagsrente på 2,5%. Tilsvarende fremgår i samme brev:

"Ydelsen på 2,5095 % grundlag: $219.600 \times 8,345675 =$ saldo på 1.832.710 $1.832.710 \times 0,002468 = 4.523,13$ i kontostyrkelse" (min fremhævnning)

166.Det fremgår også heraf, at grundlagsrenten er 2,5%. Forbrugerombudsmanden har ikke bestridt, at den talmæssige opgørelse er korrekt.

4.3.3 As klage til Forbrugerombudsmanden

167.A klagede til Forbrugerombudsmanden i 2014 (bilag F). Det fremgår af klagen:

"Danica oplyste i brev dateret 03-03-2011 [bilag 26] at de anvender en grundlagsrente på 2,5% når de beregner den løbende regulering af udbetalingerne. Jeg mener at de skal bruge 1,5%, der var den maksimale grundlagsrente i 2002 hvor hensættelserne blev løbet."

168.A forstod altså, at grundlagsrenten var 2,5% ud fra Danicas e-mail af 3. marts 2011 (bilag 26). Omvendt fastholdt As, at grundlagsrenten burde være 1,5%.

169.A havde tidligere anført, at det ikke fremgik af sagens grundlag, at der skulle bruges en rente på 2,5%, men erkender, at "*dette er ikke helt sandt*". A fremhævede, at kun dækningsoversigterne version 1-10 (bilag 3, 4 og 21), havde "*nævnt*" en garanteret rente på 1,5 %.

4.4 Har A krav på en anden grundlagsrente end 2,5%?

170.Der er aftalt en grundlagsrente på 2,5% for Xs firmapension hos Danica. Hvis der skal gælde en anden grundlagsrente for A, skal der være indgået en modstående aftale om en anden grundlagsrente, eller være skabt en berettiget forventning herom.

171.Forbrugerombudsmandens argumentation er baseret på en fejlagtig henvisning, der findes fire steder i det skriftlige grundlag, herunder dækningsoversigterne fra 23. august 2001 - 23. juli 2003 (bilag 3, 4 og 21) og de almindelige forsikringsbetingelser (bilag 5).

172.Den fejlagtige henvisning er sålydende:

"Præmien fastsættes for et år ad gangen på grundlag af gruppens fordeling på alder, køn og beskæftigelse samt den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer." (min fremhævning)

173.Spørgsmålet er herefter, om en fejlagtig henvisning til at præmien blandt andet fastsættes på baggrund af grundlagsrenten for livsforsikring, med bindende virkning kan ændre en aftale om en grundlagsrente på 2,5%.

4.4.1 Er der indgået en aftale om en anden grundlagsrente end 2,5%?

174.Det er afgørende, om den fejlagtige henvisning i dækningsoversigterne fra 2001-2003 (bilag 3, 4 og 21) samt i de almindelige forsikringsbetingelser (bilag 5) har ændret aftalegrundlaget.

175.Denne vurdering foretages på baggrund af aftalerettens almindelige regler om aftalens indgåelse.

4.4.1.1. Betingelserne for aftalens indgåelse

176.Betingelserne for en aftales bindende virkning fremgår af aftalelovens § 1, 1. pkt., der forudsætter et "tilbud" og et "svar". Tilbuddet udgør en viljeserklæring, der er sammensat af to delbegreber – vilje og erklæring¹¹.

177.For at en erklæring er egnet til at tilkendegive løftegiverens vilje, må der kunne stilles krav til kvaliteten af erklæringens indhold. Dette afgøres på grundlag af reglerne om aftalers fortolkning og udfyldning¹². Hovedbetingelsen er, at der foreligger *bestemthed* og *klarhed*.

¹¹ Aftaler, Ussing, (3.udg.), side 3

¹² Aftaleloven med kommentarer, Lynge Andersen, (6. udg.) § 39, s. 333 ff.

178. Betingelsen forudsætter, at det fremgår hvad der loves og hvilke betingelser der skal være opfyldt for, at erklæringen kan gøres gældende. Erklæringen skal som minimum tage stilling til essentielle dele af tilbuddet. Omvendt forudsætter kravet ikke, at erklæringen tager udtømmende stilling til alle forhold, der er omfattet af tilbuddet, hvis der er taget stilling til tilbuddets hovedindhold.¹³
179. Erklæringen skal gå ud på, at løftegiveren forpligter sig ved selve erklæringen. Tilkendegivelsen skal derfor være afgivet over for den tiltænkte adressat eller nogen, der med bindende virkning kan modtage erklæringen på adressatens vegne.¹⁴
180. Endelig skal erklæringen besidde en såkaldt *retshandelsegenskab*, derved at der med erklæringen tilsigtes at stifte, forandre eller ophæve en ret.¹⁵
181. Hvis de individuelle meddelelser til A skal udgøre et "*tilbud*" i aftalelovens forstand, skal de indeholde en erklæring om Danicas vilje, der er egnet til at tilkendegive Danicas vilje til at forpligte sig. Det er afgørende ved vurderingen heraf, om der foreligger den fornødne klarhed og bestemthed.

4.4.2 Indeholder de almindelige forsikringsbetingelser et løfte om en anden grundlagsrente end 2,5%?

182. Danica bestrider, at de almindelige forsikringsbetingelser (bilag 5) indeholder et løfte om en anden grundlagsrente end 2,5%.
183. De almindelige forsikringsbetingelser indeholder en fejlagtig henvisning til grundlagsrenten for livsforsikring.
184. De specielle forsikringsbetingelser fastslår, at forsikringsydelsen og præmien reguleres efter den aftale, der er indgået mellem X og Danica.
185. Overenskomstens § 12 (bilag 15) og de almindelige forsikringsbetingelser (bilag 5, side 3) fastslår, at skadesforsikringen er reguleret af de specielle forsikringsbetingelser, såfremt de specielle forsikringsbetingelser ikke er fraveget i overenskomsten. Det må lægges til grund, at de specielle forsikringsbetingelser (*lex specialis*), går forud for de almindelige forsikringsbetingelser (*lex generalis*).
186. Dette princip fremgår af U2008.1200H, der omhandlede regulering i en præmiefritagelsessituation. Af forsikringspolice fremgik, at regulering skulle ske i henhold til en standardreguleringsaftale. Standardreguleringsaftalen fastslog, at regulering skulle ske hvert år med 15%, og at regulering i "*præmiefritagelsessituationer*" skulle ske efter det lovbestemte pristalsindeks. Spørgsmålet var, om der skulle ske regulering efter den generelle bestemmelse eller efter den særlige bestemmelse i præmiefritagelsessituationer. Højesteret fandt, at reguleringen skulle ske efter de særlige regler der var *lex specialis* og ikke standardreguleringen.

¹³ Aftaleloven kommenteret, Karnov, note 2

¹⁴ Aftaleloven kommenteret, Karnov, note 2

¹⁵ Aftaleloven kommenteret, Karnov, note 2

187.I FED2005.66Ø havde en forsikringstager tegnet en forsikring hos et forsikringselskab. Selskabet havde efterfølgende sendt et brev med en fejlagtig overskrift om, at forsikringstageren havde opnået præmiefritagelse fra ordningen. Selskabet sendte efterfølgende en præmieopkrævning og rettede telefonisk kontakt og berigtigede fejlen.

188.Landsretten lagde til grund, at forsikringstager burde have været klar over, at ordningen ikke gav ret til præmiefritagelse, og at en overskrift om præmiefritagelse i et brev ikke kunne skabe en berettiget forventning om, at der var præmiefritagelse.

189.Landsretten anførte i denne forbindelse:

"Overskriften på brevet måtte derfor opfattes som en samlebetegnelse for A's [forsikringstagerens] pensionsordninger, således at tilsagnet om invalidepension og præmiefritagelse kun vedrørte de af pensionsordningerne, der gav ret hertil."

190.Afgørelsen belyser således, at en fejlskrift i en overskrift, der må betragtes som et generelt forhold, ikke kan tilsidesætte de mere specielle betingelser i aftalen.

191.Det må dermed lægges til grund, at henvisningen i de almindelige forsikringsbetingelser tilsidesættes af de specielle forsikringsbetingelser.

192.Det gøres derfor gældende, at den fejlagtige henvisning i de almindelige forsikringsbetingelser ikke indeholder et bindende løfte om en anden grundlagsrente end 2,5 %.

4.4.3 Indeholder dækningsoversigterne (2001-2003) et løfte om en anden grundlagsrente end 2,5%?

193.Danica bestrider, at dækningsoversigterne fra 2001-2003 (bilag 3, 4 og 21) indeholder et løfte om en anden grundlagsrente end 2,5%.

194.En dækningsoversigt kan ikke forstås som et løfte i aftalelovens forstand, hvis oplysningerne fraviger en eksisterende aftale, uden at markere nogen vilje hertil¹⁶. Udgangspunktet er, at dækningsoversigter ikke i sig selv udgør et bindende løfte, hvorimod det modsatte gør sig gældende for dækningstilsagn.¹⁷

195.I dækningsoversigterne af 23. august 2001 - 23. juli 2003 (bilag 3, 4 og 21) er der ikke gjort brug af begrebet "*pensionstilsagn*" eller lignende. Det fremgår ikke, at Danica ønskede at forbedre As retsstilling. Dækningsoversigterne bekræftede den gældende retsstilling og indeholdt ikke et løfte.¹⁸

196.Tilsvarende følger af de almindelige forsikringsbetingelser (bilag 5, side 13), at dækningsoversigterne ikke medfører nogen rettigheder over for Danica. En dækningsoversigt udgør ikke en viljeserklæring.

¹⁶ Dansk Pensionsret, Bryde Andersen, (1.udg.), side 324 og 325

¹⁷ Dansk Pensionsret, Bryde Andersen, (1. udg.), side 326

¹⁸ Dansk Pensionsret, Bryde Andersen, (1.udg.), side 326

197. Heroverfor kan specifikke pensionstilsagn, eksempelvis i anledning af aktiveringen af et livsforsikringsprodukt, vække pensionskundens forventninger.¹⁹
198. Dette belyses af U2011.1750H, der er påberåbt af Forbrugerombudsmanden. Højesteret fandt, at et tilsagn om en bestemt størrelse af forsikringen, på baggrund af en forespørgsel fra forsikringstageren, udgjorde et bindende løfte for selskabet, selv om ydelsen ved en fejl blev angivet til et for højt beløb.
199. Princippet i U2011.1750H finder ikke anvendelse i denne sag. Afgørelsen omhandler et dækningstilsagn om en bestemt størrelse på en ydelse, på baggrund af forsikringstagerens anmodning herom.
200. Afgørelsen angår ikke den situation, at den fejlagtige oplysning består af en henvisning til en lovbestemmelse, der indgår i grundlaget for præmieberegning. Forbrugerombudsmanden har ikke i denne sag bestridt, at dækningsoversigterne indeholder en rigtig angivelse af ydelsens størrelse.
201. Hvis man omvendt anvender princippet fra U.2011.1750H på korrespondancen mellem A og Danica om grundlagsrenten (bilag 25-26), fører princippet til, at der er aftalt en grundlagsrente på 2,5%. A anmodede om oplysninger om grundlagsrenten, og modtog en korrekt opgørelse på baggrund af den korrekte grundlagsrente.
202. Ankenævnet for Forsikring ("ANF") og retspraksis har opstillet en formodning for, at en forsikringsvirksomhed ikke er bundet af oplysningerne i en dækningsoversigt, hvis de modsiges af det formelle aftalegrundlag²⁰.
203. ANF sag nr. 84.545 angik en klage over, at selskabet benyttede sig af en rente, der var lavere end den rente, der fremgik af dækningsoversigterne. Oplysningen i dækningsoversigten var i modstrid med beregningsgrundlaget. Nævnet fandt, at dækningsoversigterne var uklare i deres budskab om rentesatsen, men fandt ikke anledning til at kritisere, at der var anvendt den grundlagsrente, der fremgik af beregningsgrundlaget. Afgørelsen belyser, at modstridende oplysninger i en dækningsoversigt ikke kan tilsidesætte aftalegrundlaget.
204. Den fejlagtige henvisning i dækningsoversigterne fremstår ikke med den fornødne bestemthed og klarhed til at udgøre et løfte, jf. punkt 4.4.1.1.
205. For det *første*, angår henvisningen fastlæggelse af "*præmien*" og dermed ikke principperne for bonustilskrivning. Henvisningen kan aldrig angå principperne for bonustilskrivning, jf. sammenhængen mellem præmie og bonus, punkt 2.2.
206. For det *andet*, markerer henvisningen ikke en vilje til at *stifte, ændre eller ophøre* en ret. Henvisningen har derfor ikke *retshandelsegenskaber*, men er en konstaterende erklæring.

¹⁹ Dansk Pensionsret, Bryde Andersen, (1.udg.), side 328 og Arbejdsmarkedspension, Bryde Andersen og Kristiansen, side 288 ff.

²⁰ Dansk Pensionsret, Bryde Andersen, (1.udg.), side 324 og 328

207. For det *tredje*, er henvisningen ikke afgivet over for den rette part. Firmapensionen er indgået mellem Danica og X. Det er X der er rette modtager af en meddelelse om ændring.
208. For det *fjerde*, er det uklart hvilken betydning henvisningen måtte have for de ikke-garanterede bonusudbetalinger. Reglerne for bonus fremgik ikke af meddelelserne til A. Dertil kommer, at Danica på ethvert tidspunkt kunne ændre bonusregulativet. Desuden er bonustilskrivningen afhængig af kontorentens udvikling. Henvisningen var derfor ikke uigenkaldelig, da Danica til enhver tid og uden varsel kunne ændre principperne for bonus.
209. Det er dermed klart, at en fejlagtig henvisning til grundlagsrenten for livsforsikring ikke kan udgøre et løfte om en bestemt bonus. Meddelelsen angik ikke bonus, og meddelelsens betydning for bonus kunne ikke udledes. Dertil kommer, at forsikringsydelsens størrelse er afhængig af en række andre faktorer, der ikke kan fastslås på forhånd.
210. Sondringen i retspraksis og litteraturen mellem meddelelser, der ikke indeholder oplysninger om, hvilken størrelse ydelsen vil være ved udbetalingen, og meddelelser der angiver et bestemt beløb, er afgørende.
211. For det *femte*, er ændringer af forsikringsbetingelserne gengivet på dækningsoversigternes første side og fremsendelsesbrevet. Denne fremgangsmåde ses blandt andet af dækningsoversigten af 1. januar 2003 (bilag 4). Der er en formodning for, at en meddelelse om ændring af grundlagsrenten ville fremgå på tilsvarende vis.
212. For det *sjette*, kunne Danica ændre præmien under visse betingelser og bonusregulativet med øjeblikkelig varsel. Danica og X havde aftalt en årlig reguleringsdato for præmien den 1. juli. Henvisningen i dækningsoversigterne fra 23. august 2001 - 23. juli 2003 fulgte ikke reguleringsvilkåret, hvorfor henvisningen ikke udgjorde et løfte.
213. På denne baggrund gøres det gældende, at dækningsoversigterne fra 23. august 2001 - 23. juli 2003 (bilag 3, 4 og 21) ikke udgør et bindende løfte i aftalelovens forstand.

4.5 Er der skabt en god tro eller berettiget forventning om en anden grundlagsrente end 2,5%?

214. Der er ikke indgået en aftale om en anden grundlagsrente end 2,5%, jf. ovenfor. Det er derfor afgørende, om den fejlagtige henvisning har skabt en berettiget forventning eller god tro efter fejlskriftsreglerne (samlet "forventning") om en anden grundlagsrente.
215. Denne vurdering foretages på baggrund af den foreliggende retspraksis.

4.5.1 Betingelserne for en berettiget forventning

216. Forventningslæren adskiller sig fra aftalelovens regler, derved at fokus er rettet mod adressatens mulige forventninger. Det er med andre ord forventnings- og indrettelseshensynet man varetager.
217. Det er ikke alle forventninger, der tillægges løftevirkning. En forventning skal være "berettiget". Der foreligger først en berettiget forventning, når den ene aftalepart har medvirket til at skabe den berettigede forventning, og den anden aftalepart gennem lang tid har indrettet sig efter sin forventning.
218. Det indgår i vurderingen, om en meddelelse er givet ved en fejl, og om forventningerne medfører et uproportionelt resultat²¹.

4.5.2 Betingelserne for fejlskriftsreglerne

219. Aftalelovens fejlskriftsregler i § 32, stk. 1 og § 39, 2. pkt., finder kun anvendelse, hvis den fejlagtige henvisning tillægges løftevirkning.
220. Fejlskriftsreglerne finder desuden kun anvendelse på aftalens indgåelse og ikke efterfølgende omstændigheder. A indtrådte i en bestående aftale, hvorfor reglerne som udgangspunkt ikke finder anvendelse.
221. Aftalelovens § 32, stk. 1, er sålydende:

"Den, der har afgivet en viljeserklæring, som ved fejlskrift eller anden fejltagelse fra hans side har fået et andet indhold end tilsigtet, er ikke bundet ved erklæringens indhold, hvis den, til hvem erklæringen er afgivet, indså eller burde indse, at der forelå en fejltagelse."

222. Reglen tilhører aftalelovens svage ugyldighedsgrunde. Det er en forudsætning for ugyldigheden, at erklæringsadressaten konkret indså, eller konkret burde have indset, at der forelå en fejl, jf. U.1985.877H, hvor en forbruger måtte have indset, at prismærkningen udgjorde fejlskrift, hvorfor forretningen ikke var bundet.
223. Bestemmelsen i § 32, stk. 1, bliver suppleret af § 39, 2. pkt., der er sålydende:

"Dog kan der under særlige omstændigheder også tages hensyn til den kundskab, han har fået eller burde have fået efter det nævnte tidspunkt, men forinden viljeserklæringen har virket bestemmende på hans handlemåde."

224. En løftegiver har mulighed for at tilbagekalde en fejlerklæring efter § 39, 2. pkt., hvis erklæringens indhold ikke har virket bestemmende, uanset om betingelserne i § 32, stk. 1, er opfyldt. Der er flere eksempler fra praksis, hvor domstolene foretager en samlet vurdering efter § 32, stk. 1, og § 39, 2. pkt.

4.6 Er dækningsoversigterne (2001-2003) og de almindelige forsikringsbetingelser egnet til at skabe en forventning om en anden grundlagsrente end 2,5%?

225. Danica bestrider, at den fejlagtige henvisning er egnet til at skabe en forventning om en anden grundlagsrente end 2,5%.

²¹ Grundlæggende aftaleret, Bryde Andersen, (4. udg.), side 450 - 451

226. Argumentationen efter fejlskriftsreglernes god tro-begreb og forventningslæren vil i det følgende være sammenfaldende.
227. Den fejlagtige henvisning angår fastsættelse af præmien, på baggrund af gruppens fordeling på "alder", "køn" og "beskæftigelse" samt grundlagsrenten. A kendte ikke til hendes indplacering i gruppen "alder", "køn" og "beskæftigelse", der dannede grundlaget for præmien, og kendte dermed ikke forudsætningerne for beregningen.
228. Der er ikke en direkte sammenhæng mellem præmien og bonustilskrivningen, idet der var givet en rabat på præmien, jf. punkt 2.2 ovenfor.
229. Henvisningen til grundlaget for præmien angår ikke størrelsen på ydelsen. De reelle ydelser fremgår af dækningsoversigterne, der var angivet korrekt i kroner og ører. Situationen er således forskellig fra U2011.1750H og ANF sag nr. 69.497, hvor de fejlagtige oplysninger angik størrelsen på ydelserne.
230. Dækningsoversigterne (bilag 3, 4 og 21) indeholdt en korrekt opgørelse af ydelsernes størrelse og en fejlagtig henvisning til grundlagsrenten for livsforsikring. Tilsvarende indeholdt de almindelige betingelser henvisningen, uden at angive ydelsernes størrelse.
231. Der er en væsentlig forskel på en oplysning om en bestemt ydelse i kroner og ører og en henvisning, der kræver særlige forudsætninger for at forstå.
232. En forståelse af henvisningen i overensstemmelse med Forbrugerombudsmandens opfattelse, kræver flere mellemregninger. For det *første* kræver det, at A forstår sammenhængen og forskellen mellem præmie og bonusregulering.
233. For det *andet*, at A på den ene side er bekendt med lovgrundlaget, uden på den anden side at være bekendt med, at lovgrundlaget kun finder anvendelse for livsforsikringer.
234. For det *tredje*, at A er bekendt med den til enhver tid gældende grundlagsrente for livsforsikring og det sikkerhedstillæg, der fratrækkes rentesatsen.
235. A skal derfor ikke alene ændre forventning til grundlagsrenten i takt med lovgivningen, hun skal samtidig være uvidende om tidspunktet for grundlagsrentens fastsættelse. Det er uhensigtsmæssigt at lade selskabet bære risikoen for forsikringstagerens vildfarelse herom.
236. For det *fjerde*, er As skadesforsikring fordelt på to grundlagsrenter, herunder et 2,5%-grundlag for primærydelsen, mens nye ydelser for kontostyrkelse er oprettet på et 0%-grundlag, jf. bilag 26.
237. Hvis det lægges til grund, at ovenstående kumulative betingelser er opfyldt, forudsætter en forventning om en særlig ydelse, et indgående kendskab til bonusregulativet, herunder bonusformlen og samtlige variabler samt udviklingen i kontorenten.

- 238.A har ikke modtaget bonusregulativet for skadesforsikring. A efterspurgte derimod bonusregulativet for livsforsikringsvirksomhed (bilag 9) i 2013. Selv hvis hun modtog det relevante bonusregulativ og kunne beregne bonustilskrivningen, kunne det tidligst finde sted i 2013.
- 239.Dertil kommer, at Danica kunne ændre bonusregulativet, og at bonustilskrivning ikke var garanteret. A kunne derfor ikke på forhånd forudsige eller indrette sig på, hvilken størrelse udbetalingerne ville udgøre.
- 240.Danica er enig med Forbrugerombudsmanden (replikken side 14) i, at størrelsen på ydelsen er baseret på så komplekse formler, at det vil være umuligt for kunderne at gennemskue størrelsen herpå. Danica er også enig i, at de færreste kunder, herunder A, kunne regne sig frem til størrelsen på ydelserne.
- 241.Det er derfor usandsynligt, at A havde en forventning om at modtage en anden ydelse, end den korrekte ydelse, der fremgår af samtlige dækningsoversigters forside. Det er i øvrigt ubestridt mellem parterne.
- 242.Det er uholdbart at fastholde, at en fejlagtig henvisning til grundlaget for præmieberegning er mere egnet til at skabe en forventning, end en konsekvent og korrekt angivelse af en bestemt ydelse.
- 243.A modtog da også ydelserne på baggrund af en grundlagsrente på 2,5% fra maj 2004. Hun tog først kontakt til Danica i 2010. A modtog altså ydelserne i seks år uden indsigelser. Det må derfor lægges til grund, at hun ikke havde forventning om at modtage en anden ydelse.
- 244.Den varetagelse af indretningshensynet, der berettiger løftevirkninger efter aftalerettens fejlskriftsregler, er derfor ikke relevant i denne retssag, jf. eksempelvis U1929.1084SH og U1960.948SH.
- 245.Det er en konstruktion, at den fejlagtige henvisning skulle have virket "*bestemmende*" for A. Det er uklart hvilket tidspunkt der menes. A indtrådte i ordningen den 20. juli 2001 på fastlagte vilkår, før hun modtog noget materiale med en fejlagtig henvisning. Tilsvarende savner det mening, at fastholde at den fejlagtige henvisning var "*bestemmende*", da A mistede sin erhvervsevne og forsikringen derved blev aktuel.
- 246.A har i flere tilfælde fået konkrete oplysninger om, at hendes skadesforsikring havde en grundlagsrente på 2,5%. Først og fremmest af de meddelelser hun modtog ved overgangen til kontostyrkelse, jf. bilag 33 og P.
- 247.A modtog en redegørelse om grundlagsrenten på skadesforsikringen den 3. marts 2011 (bilag 26). Der var i redegørelsen flere steder anført den korrekte ydelse i kroner og ører, og at beløbet var beregnet på en 2,5% grundlagsrente, jf. bilag 25 og 26. A bekræftede, at hun havde forstået at der gjaldt en grundlagsrente på 2,5%, jf. bilag F.
- 248.A kan derfor i alle tilfælde heller ikke have haft en forventning om en anden grundlagsrente end 2,5%.

249. Danica bestrider, at ANF sag nr. 76.589 finder anvendelse. Den fejl der lå til grund for sagen, bestod i at vedkommende blev optaget i pensionsordningen og ikke indholdet af enkeltstående meddelelser. Den berettigede forventning var allerede skabt ved optagelsen og ikke ved de efterfølgende meddelelser.

4.7 Den fejlagtige henvisning skal læses i sammenhæng

250. Den fejlagtige henvisning er ikke i sig selv egnet til at skabe en forventning. Det fremstår endnu mere klart, når henvisningen læses i sammenhæng.

251. Af dækningsoversigterne fra 2001-2003 (bilag 3, 4 og 21) og forsikringsbetingelserne (bilag 5 og 6) fremgår, at præmien for skadesforsikringer ikke beregnes på samme måde som kapitalpensionen (livsforsikringen), der skal beregnes i henhold til den maksimale grundlagsrente for livsforsikring. De garanterede ydelser (livsforsikringen) er beregnet på baggrund af en rente på 1,5%, men det samme fremgår ikke for de ikke-garanterede ydelser (skadesforsikringen).

252. Den fejlagtige henvisning er i modstrid med aftalegrundlaget. Dels fremgår, at præmien reguleres med den maksimale grundlagsrente for livsforsikring, og dels fremgår at grundlagsrenten for skadesforsikringen ikke reguleres efter samme metode.

253. Når der foreligger indbyrdes uforenelige oplysninger, skal der tages stilling til hvilke af oplysningerne, der skal lægges til grund for aftalen²². Retspraksis og litteraturen har opstillet en række prioriteringsregler.

254. Disse prioriteringsregler er eksempelvis, at yngre regler går forud for ældre regler (*lex posterior*), at rettelser og tilføjelser går forud for den oprindelige tekst, og at specielle bestemmelser (*lex specialis*) går forud for generelle bestemmelser (*lex generalis*).²³

255. I U2007.662Ø – der er påberåbt af Forbrugerombudsmanden – anførte to forsikringstagere, at selskabet havde givet tilsagn om en rentegaranti på baggrund af nogle uklare formuleringer i aftalegrundlaget. Forsikringstagerne anførte, at der skulle tages stilling til, hvilken forventning sagsøgerne med rette havde fra aftalerne og meddelelserne. Landsretten udtalte, at der var tale om *kompliceret information*, hvorfor der ikke var indgået en aftale om rentegaranti, uanset at forsikringstageren havde modtaget meddelelser herom forud for aftalens indgåelse.

256. Argumentationen går igen i ANF sag nr. 85.814 fra 2016. Nævnet gennemgik selskabets kommunikation, herunder forsikringsoversigterne med forudsætningsbilag og meddelelser. Nævnet udtalte, at der ikke forelå holdepunkter for at antage, at selskabet havde givet klageren en rentegaranti som påstået. Det var afgørende, at der var tale om *kompliceret information*, og at selskabets meddelelser derfor skal læses i sammenhæng.

²² Aftaler og mellemmand, Lynge Andersen og Bo Madsen, (6. udg.), side 379

²³ Aftaler og mellemmand, Lynge Andersen og Bo Madsen, (6. udg.), side 379-380

257.I FED2008.300Ø havde en forsikringstager indhentet dækningsoplysninger i forbindelse med forsikringsbegivenhedens indtræden. Selskabet fremsendte en dækningsoversigt, hvoraf fremgik at dækningen omfattede en engangsydelse og løbende ydelser. De øvrige dækningsoversigter indeholdt i lighed med forsikringsvilkårene oplysning om, at forsikringen kun omfattede en engangsydelse. Landsretten stadfæstede byrettens afgørelse og anførte, at:

"... såfremt hun [forsikringstager] havde sammenholdt udbetalingsoversigten og oplysningerne fremkommet gennem D [en forsikringsmægler] med de tidligere fremsendte dækningsoversigter – burde have indset, at oplysningen om, at der ville blive udbetalt såvel engangs- som rateudbetalinger, måtte bero på en fejl."

258.En fejlagtig henvisning kan ikke skabe en forventning, når det øvrige grundlag indeholder korrekte oplysninger. Den gode tro eller forventning kan blive afkræftet ved at sammenholde den ene meddelelse med det øvrige grundlag, jf. tilsvarende ANF sag nr. 85.545, 82.477 og 76.910.

259.Det er fast praksis, at aftalegrundlag der består af et kompliceret materiale, herunder pensionsordninger, skal læses i én sammenhæng. En modstridende oplysning kan ikke tilsidesætte det øvrige aftalegrundlag.

260.Forsikringstageren kan ikke lægge til grund, at en enkeltstående oplysning giver retsvirkninger, uden at søge dette afklaret i sammenhæng med det øvrige grundlag. A skulle derfor have søgt forholdet afklaret, jf. blandt andet princippet i FED2008.300Ø og ANF sag nr. 83.167.

261.ANF sag nr. 80.355 og 83.046 markerer sondringen mellem oplysninger i modstrid med aftalegrundlaget, der ikke skaber en forventning, over for de oplysninger der skaber en forventning.

262.I sag nr. 80.355 havde forsikringstageren klaget over, at han ikke fik alderspension indtil det fyldte 75. år, men kun til det fyldte 73. år, da selskabet ved en fejl havde angivet dette i en pensionsberegning. Nævnet udtalte, at pensionsberegningen viste mulighederne angivet i 10-årige perioder. Nævnet fandt, at klager burde have indset, at det fejlagtigt fremgik at han fik pension frem til 75 år, når han var 63 år ved forsikringsbegivenheden. Klager var derfor ikke i god tro efter fejlskriftsreglerne.

263.I sag nr. 83.046 klagede en forsikringstager over, at han ikke fik alderspension indtil det fyldte 75. år på grund af en fejlskrift i en pensionsberegning. I modsætning til sag nr. 80.355 fandt nævnet, at klager ikke burde have indset fejlen, da pensionsberegningen indeholdt fire muligheder, hvoraf den ene indeholdt alderspension frem til det 75. år, som klager havde valgt. Sagen adskiller sig fra sag nr. 80.355, hvor det klart fremgik af grundlaget, at forsikringen kun gjaldt for en 10-årig periode. I sag nr. 83.046 var der derimod ikke nogle modstående oplysninger, der indicerede fejlen i beregningsgrundlaget, hvorfor klager var i god tro.

264.A kan aldrig have haft en forventning om en anden grundlagsrente end 2,5%, når henvisningen læses i sammenhæng med det øvrige grundlag, der klart indicerer at der er tale om en fejl.

4.8 As forventning på tidspunktet for hendes indtræden i firmapensionen

265. As forventning på tidspunktet for hendes indtræden peger også på en grundlagsrente på 2,5%.
266. Forsikringstagerne indtræder i firmapensionerne med den forventning, at de vil arbejde frem til pensionsalderen. Hovedfokus ligger på pensionens størrelse og ikke bonusreguleringen på skadesforsikringen efter den er blevet aktuel.
267. Formålet er afspejlet i firmapensionen, da renteforudsætningen er fastlagt så pensionsydelse bliver så høje som muligt. En grundlagsrente på 2,5% medfører en højere indbetaling til opsparingen, mens præmien for skadesforsikringen er tilsvarende lavere. Dette er som udgangspunkt den mest gunstige ordning for forsikringstagerne, ud fra forventningen om at være arbejdsdygtig indtil pensionsalderen.
268. Den høje grundlagsrente på 2,5% var opnået, fordi ordningen var forhandlet på kollektivt grundlag som skadesforsikring. Den individuelle del (som A ikke har tegnet i denne sag) blev beregnet på et grundlag svarende til grundlagsrenten for livsforsikring. Der var således ikke givet samme lave præmie på den individuelle del. Dette er afspejlet i tilbuddet (bilag 16) ved, at den kollektive forsikring havde en grundlagsrente på 2,5%, mens den individuelle havde en grundlagsrente på 1,5%. Medarbejderne hos X må formodes at have haft en forventning om, at præmierne på skadesforsikringen var så lave som muligt. Deres forventning gik ikke på størrelsen af bonus på aktuelle policer.
269. Det må formodes, at As havde samme forventning på tidspunktet for hendes indtrædelse og frem til det tidspunkt, hvor hun mistede erhvervsevnen.
270. A mistede erhvervsevnen og er derfor nu bedst tjent med den lavest mulige grundlagsrente. Hvis A omvendt havde arbejdet frem til pensionsalderen, havde en grundlagsrente på 2,5% været mest attraktiv.
271. As forudsætning ved indtrædelsen var, at præmien var så lav som muligt. Danica ville på baggrund heraf være uberettiget til at kræve en præmie, baseret på en lavere grundlagsrente end 2,5%, hvis uenigheden var opstået før erhvervsevnetabet. Denne forudsætning kan ikke på grund af en senere indtruffen skade, udskiftes til en forudsætning om, at præmien var så høj, at den gav plads til mere i bonus. Med andre ord kan aftalen ikke skifte indhold afhængigt af, hvad A ønsker at opnå.

4.9 As forventning er i alle tilfælde afkræftet

272. Hvis henvisningen skabte en forventning om en anden grundlagsrente end 2,5%, gøres det gældende, at forventningen er bortfaldet ved de efterfølgende meddelelser fra Danica.
273. Hvis det lægges til grund, at den fejlagtige henvisning er egnet til at skabe en forventning, må en rettelse heraf, på tilsvarende måde og på et tilsvarende medium, kunne afkræfte forventningen.

274. Dækningsoversigt af 10. april 2006 (bilag 33) indeholder ikke den forkerte henvisning. Det fremgår udtrykkeligt, at beregning og fordeling af bonus foregår efter det gældende bonusregulativ. Det fremgår samtidig, at grundlagsrenten for livsforsikring kun fandt anvendelse for de garanterede ydelser (livsforsikringen), men ikke for de ikke-garanterede ydelser (skadesforsikringen).
275. A kan derfor ikke have haft en forventning om en anden grundlagsrente end 2,5% fra den 10. april 2006, eller senest fra 2010 hvor A tog kontakt til Danica og fik information om ordningen.
276. A fik i alle tilfælde afkræftet den mulige forventning senest den 3. marts 2011, jf. bilag 26.
277. A kan i alle tilfælde ikke opretholde en forventning fra dette tidspunkt, da hun burde have søgt en nærmere afklaring på rettelsen, jf. FED2008.300Ø og ANF sag nr. 83.167 omtalt under punkt 4.7.
278. FED2008.300Ø understreger, at princippet om *lex posterior* finder anvendelse i aftaleforhold med mange skriftvekslinger. Den senere besked går forud for ældre beskeder.
279. Bonusregulativet for skadesforsikringen (bilag 9/Q) og forsikringsbetingelserne for skadesforsikringen (bilag 6), samt dækningsoversigterne både før og efter den fejlagtige henvisning indeholder sædvanlige ændringsforhold, jf. punkt 2.3.
280. Danica har ikke afgivet et uigenkaldeligt løfte om en særlig grundlagsrente, da forsikringsvilkårene og bonusregulativet kan ændres uden varsel og uden samtykke. Hvis Forbrugerombudsmanden fastholder, at der var aftalt en anden grundlagsrente end 2,5%, kan det omvendt anføres, at oversigten af 10. april 2006 tilsvarende ændrer grundlagsrenten til 2,5%. Danica fastholder dog, at grundlagsrenten hele tiden har været 2,5%.
281. Princippet i U2013.1107H er uden relevans for denne sag, da den angik mangelsindsigelser og erstatningsansvar ved et børsprospekt. Danica har netop hjemmel til ændringerne.
282. På denne baggrund, gøres det gældende, at A fra den 10. april 2006, eller fra 2010 og senest fra den 3. marts 2011, ikke havde en forventning om en anden grundlagsrente end 2,5%.
283. Det gøres supplerende gældende, at forældelsesfristen for As mulige krav – i det omfang kravet ikke allerede er forældet – begynder at løbe fra den 10. april 2006, eller fra 2010 og senest fra den 3. marts 2011. Forældelsesfristen begynder derfor i alle tilfælde på et tidligere tidspunkt end anført under punkt 1.
- 5. Ankenævnet mener ikke A har krav på en anden grundlagsrente end 2,5%**
284. As sag har været indbragt for ANF i sag nr. 81.061 indbragt i 2011 (bilag 18), og sag nr. 83.844 indbragt i 2013 (bilag 19).

285.A indbragte sagen for ankenævnet mere end 10 år efter hun modtog dækningsoversigten med den forkerte henvisning, og mere end 9 år efter forsikringen kom til udbetaling.

286.ANFs afgørelse i sag nr. 81.061 (bilag 18) omhandlede benyttelsen af en grundlagsrente (benævnt "garantirente" i kendelsen) på 2,5%, frem for 1,5%. Afgørelsen er baseret på det samme materiale, der er fremlagt i denne sag, med få undtagelser. Der er altså tale om en materiel afgørelse af den samme problemstilling som i denne sag, fra et finansielt ankenævn.

287.Nævnet udtalte, at:

"Nævnet har gennemgået sagens akter og finder ikke, at der for nævnet er fremlagt dokumentation for, at Danica Pension har behandlet klagerens forsikring anderledes eller ringere, end klageren blev lovet i police eller på andet forelagt grundlag."

288.Nævnet fandt således, at anvendelsen af en grundlagsrente på 2,5% var i overensstemmelse med aftalen.

289.I den senere sag nr. 83.844 (bilag 19) havde A på ny indbragt de samme klagepunkter, med tilføjelse af et yderligere klagepunkt.

290.Det fremgår af sagsakterne, at Finanstilsynet havde afvist at behandle As sag (bilag E), eftersom:

"... [Finanstilsynet] fører tilsyn med finansielle virksomheders generelle adfærd og overholdelse af god skik. Finanstilsynet kan dermed ikke afgøre din tvist og har ikke mulighed for at pålægge virksomheden at betale erstatning, undlade at gøre krav gældende eller lignende. Det gælder også i de tilfælde, hvor Finanstilsynet måtte konstatere, at virksomheden har overtrådt reglerne om god skik."

På baggrund af det fremsendte er det Finanstilsynet opfattelse, at der var tale om en formueretlig tvist. Finanstilsynet behandlede ikke sådanne klager, da en konkret formueretlig tvist hørte under Ankenævnet for Forsikring. (min fremhævelse)

291.Finanstilsynet er af den opfattelse, at det er en konkret formueretlig tvist, der falder uden for tilsynets kompetence. Denne opfattelse er uforenelig med Forbrugerombudsmandens adfærd under denne sag.

292.Nævnet afviste at behandle den indbragte klage i sag nr. 83.844 (bilag 19). Nævnet udtalte:

"Selvom nævnet principielt er kompetente til at behandle tvister som det foreliggende, har nævnet hverken erfaring eller ekspertise i at afgøre komplicerede problemstillinger af overvejende beregningsteknisk/forsikringsmatematisk art, og at nævnet finder det på denne baggrund rigtigst at afstå fra at afgøre den indbragte sag."

293.Nævnet omgjorde således ikke den foreliggende afgørelse i sag nr. 81.061 (bilag 18), der fortsat er gældende.

6. Opgørelse af merydelsen

294. Den korrigerede udgave af bilag O er tilpasset Forbrugerombudsmandens nye påstand. Den reviderede udgave indeholder en opgørelse af merydelsen, beregnet på baggrund af ændringerne i grundlagsrenten for livsforsikringer fra 1,5% (1. juli 1999) til 0,5% (1. juli 2011).
295. Den reviderede opgørelse indeholder en isoleret opgørelse af merydelsen på et 1,5%- og 0,5%-grundlag. En lavere grundlagsrente medfører en nedsat ydelse, hvis ordningen fortsat skal være i overensstemmelse med ækvivalensprincippet²⁴. Der henvises til erklæringen der **fremlægges som bilag V** og punkt 2.2 ovenfor.
296. Merydelsen for perioden mellem den 1. januar 2003 – 1. januar 2017 kan dermed højst udgøre **kr. 194.305**, jf. korrigeret bilag O.
297. A modtog løn indtil maj 2004, mens X modtog forsikringsydelse indtil dette tidspunkt. A har dermed ikke krav på merydelsen frem til maj 2004.
298. Hvis A havde en god tro eller forventning om en anden grundlagsrente end 2,5 %, gøres det gældende, at A indså eller burde indse, at grundlagsrenten var 2,5% fra den 10. april 2006 eller senest 2010, hvor A første gang tog kontakt til Danica og fik information om ordningen. A fik i alle tilfælde afkræftet den mulige forventning senest den 3. marts 2011. A kan kun have lidt et muligt tab i perioden mellem maj 2004 og frem til dette tidspunkt.
299. For perioden maj 2004 – 10. april 2006 kan kravet opgøres til **kr. 14.048**.²⁵
300. For perioden maj 2004 – 1. januar 2011 udgør kravet **kr. 83.430**.²⁶ For perioden maj 2004 – 3. marts 2011 udgør kravet **kr. 87.118**.²⁷
301. Der tages forbehold for en regulering af opgørelsen.

(...)

²⁴ Der henvises eksempelvis til Økonomiministeriets betænkning: *Demokrati og åbenhed om pensionsinstitutternes investeringsbeslutninger*, punkt 4.2.3.

²⁵ For forsikringsåret 2004 er beløbet opgjort til kr. 3.258 (4.887 (tabet for hele 2004) / 12 (kalenderårets måneder) x 8 (maj - december))

Beløbet for 2005 er ikke periodiseret og udgør kr. 7.782

For forsikringsåret 2006 er beløbet opgjort til kr. 3.008 (10.843 (tabet for hele 2006) / 12 (kalenderårets måneder) x 3 (januar - marts) + 10.843 (tabet for hele 2006) / 365 (kalenderårets dage) x 10 (dage i april)), jf. korrigeret bilag O.

²⁶ For forsikringsåret 2004 er beløbet opgjort til kr. 3.258 (4.887 (tabet for hele 2004) / 12 (kalenderårets måneder) x 8 (maj - december))

Beløbene for 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 og 2010 er ikke periodiseret og udgør henholdsvis kr. 7.782, kr. 10.843, kr. 12.157, kr. 13.507, kr. 17.082 og kr. 18.800, jf. korrigeret bilag O.

²⁷ For forsikringsåret 2004 er beløbet opgjort til kr. 3.258 (4.887 (tabet for hele 2004) / 12 (kalenderårets måneder) x 8 (maj - december))

Beløbene for 2005, 2006, 2007, 2008, 2009 og 2010 er ikke periodiseret og udgør henholdsvis kr. 7.782, kr. 10.843, kr. 12.157, kr. 13.507, kr. 17.082 og kr. 18.800.

For forsikringsåret 2011 er beløbet opgjort til kr. 3.688 (10.539 (tabet for januar - juni) / 6 (antal måneder januar - juni) x 2 (januar - februar) + 10.539 (tabet for januar - juni) / 181 (dage i perioden januar - juni) x 3 (dage i marts)), jf. korrigeret bilag O.

SAGSOMKOSTNINGER

304. Det gøres gældende, at Danica skal tillægges sagsomkostninger over det vejledende niveau, under henvisning til sagens kompleksitet samt den omfattende skriftveksling og bevisførelse.

305. Derudover har Danica afholdt udgifter til 8 eksemplarer af materialesamling, i alt kr. 15.721 ekskl. moms, jf. betænkning 1436/2004, side 266-267, jf. side 253 og bemærkningerne i lovforslag nr. 132."

Sø- og Handelsrettens begrundelse og resultat

Efter forklaringerne fra Thomas Falck og Bo Søndergaard må det lægges til grund, at det af Danica til X afgivne tilbud på en firmapension byggede på den forudsætning, at der ved præmieberegningen samt ved beregningen af forsikringsydelsen blev anvendt en grundlagsrente på 2,5 %. Denne forudsætning i det af Danica afgivne tilbud blev ikke indført i den mellem parterne indgåede overenskomst, som ikke nævner grundlagsrenten for så vidt angår skadesforsikringsdelen. Danica har oplyst, at der i alt var 3.101 kunder, der fra 2000 til 2003 havde samme dækning som A, og som havde modtaget dækningsoversigter med samme fejlhenviisning til den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente og som efterfølgende modtog erhvervsevnetabsydelse.

Retten lægger efter Thomas Falcks forklaring til grund, at det materiale, der blev udleveret til A efter indgåelsen af skadesforsikringen, herunder de almindelige forsikringsbetingelser og en dækningsoversigt, træder i stedet for en forsikringspolice, hvor der om grundlagsrenten i As dækningsoversigt af 1. juli 2001 (bilag 3) er anført:

"... Dækningen er led i en gruppeordning. Præmien fastsættes for et år ad gangen på grundlag af gruppens fordeling på alder, køn og beskæftigelse samt den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer.

Som det fremgår af de særligere forsikringsbetingelser, er den præmie, som opkræves, forsikringens tarifpræmie fratrukket bonus.

..."

Der er anvendt en tilsvarende ordlyd i de almindelige forsikringsbetingelser (bilag 5).

Dækningsoversigten udgør efter rettens vurdering - og på grundlag af overenskomsten - en individuel forsikringsaftale.

Det kan ikke med sikkerhed lægges til grund, at A har fået udleveret de særlige forsikringsbetingelser (bilag 6), men retten finder, at det er uden betydning for hendes retsstilling, om hun har modtaget de særlige betingelser eller ej. Det er endvidere ubestridt, at A ikke fik udleveret bonusregulativet (bilag 9) ved indgåelsen af skadesforsikringen.

Under et møde den 23. april 2015 hos Forbrugerombudsmanden, hvori bl.a. Danicas vicedirektør Ole Krogh Petersen og chefaktuar Bo Søndergaard deltog, er det erkendt, at det anførte i As dækningsoversigter, med ikrafttræden den 1. juli 2001 (bilag 3), den 1. januar 2003 (bilag 4) og den 1. juli 2003 (bilag 21), alle er udtryk for en fejl.

Der er mellem parterne enighed om, at der er parallelitet mellem grundlagsrenten og beregningen af ydelsen og præmien, samt at ydelsen fastlåses ved forsikringsbegivenhedens indtræden. Herefter er den forsikrede garanteret en minimumsudbetaling, hvilket dog ikke senere kan udelukke, at der tilskrives bonus eller kontostyrke, såfremt der er grundlag herfor.

Under disse omstændigheder, hvor det endvidere kan anses for bevist, at præmien og ydelserne under hele forløbet er beregnet ud fra en grundlagsrente på 2,5 %, findes der at foreligge en betydelig uoverensstemmelse mellem aftalegrundlaget mellem A og Danica, og de faktiske opkrævede betalinger og ydelser. Retten lægger endvidere til grund, at der har været tilsvarende uoverensstemmelse mellem aftalegrundlag og de faktiske forhold i mere end 3.000 andre kunders pensionsordninger med Danica. Forbrugerombudsmanden er som følge heraf berettiget til at påtale dette forhold, jf. § 348, stk. 1, 1. pkt. i lov om finansiel virksomhed.

A blev først ved brev af 3. marts 2011 opmærksom på, at der var anvendt en grundlagsrente på 2,5 % som beregningsgrundlag og ikke den af Finanstilsynet fastsatte maksimale

grundlagsrente for livsforsikringer, som, både da aftalen blev indgået og da skaden indtraf, udgjorde 1,5 %, og hun har således ikke haft anledning til at gøre indsigelse før den 3. marts 2011. Heroverfor står, at Danica, som har affattet de almindelige forsikringsbetingelser og dækningstilsagn, burde have indset, at der ikke var overensstemmelse mellem det, de havde forpligtet sig til overfor deres kunder, og den anvendte præmieopkrævning og de foretagne udbetalinger af forsikringsydelsen med 2,5 % som grundlagsrente. Danica har ikke korrigeret disse forhold hverken over for A eller nogen af de øvrige over 3.000 kunder, der har haft samme aftalegrundlag som A. Retten finder derfor, at det er i strid med god skik, at Danica ikke af egen drift fik rettet op på uoverensstemmelsen mellem beregningsgrundlaget, og Danicas almindelige forsikringsbetingelser og dækningstilsagnet til A. Danica findes derved at have overtrådt reglerne om god skik, jf. § 43, stk. 1, i lov om finansiel virksomhed og forud for denne bestemmelses vedtagelse, reglerne herom i markedsføringsloven § 1.

Den af chefaktuar Bo Søndergaards afgivne forklaring om, hvorledes en aktuar kan læse dækningstilsagnet, kan ikke føre til et andet resultat. Der må herefter gives Forbrugerombudsmanden medhold i den nedlagte påstand 1.

For så vidt angår påstand 2 og sagsøgte mere subsidiære påstande bemærkes, at det er rettens opfattelse, at også den anden indbringelse af sagen for Forsikringsankenævnet er fristafbrydende efter forældelsesloven § 20, stk. 1. Retten har herved lagt vægt på, at Forsikringsankenævnet foretog en realitetsvurdering, men undlod at træffe afgørelse på grund af sagens kompleksitet. Der er derfor ikke indtrådt forældelse af de af As fremsatte krav.

Efter formuleringen af dækningstilsagnet, som opererer med den til enhver tid gældende grundlagsrente, giver retten herefter medhold i den principale påstand i påstand 2.

Efter sagens karakter, forløb og udfald skal Danica betale sagsomkostninger med 100.000 kr. ekskl. moms til Forbrugerombudsmanden til dækning af udgifter til advokat (inkl. trykning af ekstrakt og materialesamling) samt retsafgift med 9.080 kr.

Thi kendes for ret:

Danica Pension, Livsforsikringsaktieselskab, tilpligtes at anerkende at have handlet i strid med redelig forretningsskik og god praksis, jf. § 43, stk. 1, i lov om finansiel virksomhed, ved at have anvendt en grundlagsrente på 2,5 % frem for den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer som grundlag for regulering af udbetaling af As kollektive erhvervsevnetabsdækning.

Danica Pension, Livsforsikringsaktieselskab, tilpligtes at stille A på samme vilkår, som ville have været gældende, såfremt den af Finanstilsynet fastsatte maksimale grundlagsrente for livsforsikringer var anvendt som grundlagsrente frem for en grundlagsrente på 2,5 % som grundlag for regulering af udbetaling af As kollektive erhvervsevnetabsdækning. Danica Pension, Livsforsikringsaktieselskab skal endvidere betale renter efter rentelovens § 5, stk. 1, fra forfaldstidspunktet for de således for lidt udbetalte beløb.

Danica Pension, Livsforsikringsaktieselskab, skal inden 14 dage betale sagens omkostninger med 100.000 kr. (med tillæg af moms) samt retsafgift med 9.080 kr. til Forbrugerombudsmanden.

Sagsomkostningsbeløbene forrentes efter renteloven § 8a.